

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu (41-KDDD)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Analýza života a smrti Václava III. podle záznamu kronikářů

14.–16. století

Analysis of the life and death of Wenceslaus III. according to the
records of chroniclers of the 14th–16th centuries

Matyáš Novotný

Vedoucí práce: prof. PhDr. Kateřina Charvátová, CSc.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: Dějepis a Geografie se zaměřením na vzdělávání

Poděkování

Chtěl bych poděkovat prof. PhDr. Kateřině Charvátové, CSc., své vedoucí práce, za pomoc při výběru tématu, vytváření struktury a odborné konzultace při následném nasměrování práce. Také bych chtěl poděkovat za konzultace Mgr. Dušanu Foltýnovi a PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph.D.

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Analýza života a smrti Václava III. podle záznamu kronikářů 14.–16. století potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. 4. 2024

Matyáš Novotný

Abstrakt

Cílem mé práce je zhodnotit a analyzovat život a smrt Václava III. pohledem kronikářů z českých a okolních zemí z období 14.–16. století. V úvodu své práce se zabývám mimo jiné stručnou charakteristikou kronik, jež jsou seřazeny chronologicky podle předpokládané doby jejich vzniku. V hlavní části nejprve nastíním historický kontext doby vlády Václava III., následně detailně prozkoumám jednotlivé záznamy kronikářů i s vložením citací textu z kronik. Poté porovnáím pohledy kronikářů na život Václava III. a na jeho vraždu a zhodnotím jejich důvěryhodnost, s jakými záměry svá díla psali a z jakých zdrojů čerpali.

Klíčová slova

Václav III., Olomouc, vražda, 14.–16. století, kronikářství

Abstract

The aim of my thesis is to evaluate and analyse the life and death of Wenceslas III through the eyes of chroniclers from Bohemia and surrounding countries from the 14th-16th centuries. In the introduction of my work I deal, among other things, with a brief characterization of the chronicles, which are arranged chronologically according to the supposed time of their creation. In the main part, I first outline the historical context of the reign of Wenceslaus III, then I examine in detail the individual records of the chroniclers with the insertion of quotations from the chronicles. I will then compare the chroniclers' perspectives on the life of Wenceslaus III and on his assassination and assess their credibility, the intentions with which they wrote their works and the sources they drew on.

Key words

Wenceslaus III., Olomouc, murder, 14th-16th centuries, chronicle writing

Obsah

ÚVOD	1
1. HISTORICKÝ KONTEXT DOBY	8
2. VÁCLAV III. POHLEDEM KRONIKÁŘŮ	9
2.1. ČESKÉ KRONIKY	9
2.1.1. Zbraslavská kronika.....	9
2.1.2. Kronika Dalimilova	14
2.1.3. Kronika Pulkavova	16
2.1.4. Kronika Františka Pražského.....	18
2.1.5. Kronika Beneše Krabice z Weitmile	20
2.1.6. Neplach, Stručné sepsání kroniky římské a české	23
2.1.7. Kronika Česká Eneáše Sylvia	25
2.1.8. Kronika česká – Václav Hájek z Libočan.....	26
2.2. UHERSKÉ KRONIKY	28
2.2.1. Kronika Jána z Turca	28
2.3. POLSKÉ KRONIKY	30
2.3.1. Rocznik wielkopolski.....	30
2.3.2. Rocznik malopolski	31
2.4. NĚMECKÉ KRONIKY	32
2.4.1. Kronika Otakara Štýrského	32
3. CO KRONIKÁŘI ZMIŇUJÍ O ŽIVOTĚ VÁCLAVA III.	34
4. CO VÍME Z KRONIK O VRAŽDĚ VÁCLAVA III.	38
5. DŮVĚRYHODNOST KRONIK	42
ZÁVĚR	44
BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE.....	46

Úvod

Kronikářství je jeden z historicky nejstarších literárních žánrů. Kronika zaznamenává události chronologicky, postupně od zvoleného historického bodu. V kronikách autoři hodnotí a zachycují historické události, které se staly v konkrétním místě a čase. Ve středověkých kronikách se mohou zaznamenávat stěžejní historické momenty, ale i obyčejné všední příběhy lidí. První českou kronikou (psanou, která se zmiňuje o českých zemích) byla kronika Kosmova neboli *Kronika Čechů*, v originále *Chronica Boemorum*, avšak psaná latinsky. Středověké kroniky dnes slouží hlavně jako historické prameny, ze kterých historikové čerpají znalosti o poměrech tehdejších dob.

Jako téma své práce jsem zvolil osobu Václava III. a okolnosti jeho smrti, která vedla k vymření vládnoucí linie přemyslovského rodu po meči. Cílem mé práce bude zhodnotit a zanalyzovat záznamy kronikářů o této události z různých časových období a různých míst. Tuto historickou událost se pokusím prozkoumat jejich tehdeším pohledem, zda pouze zapsali fakta, nebo se pokoušeli spekulovat o vinících, zda se popis olomoucké vraždy v průběhu staletí proměňoval, a pokusím se získat nové poznatky o konci tohoto legendárního a nejdéle vládnoucího rodu v Českých zemích. K této analýze používám zejména komparační metodu. Jednotlivé záznamy budu porovnávat mezi sebou s cílem najít, v čem se zápisy shodují nebo liší. Dále budu též srovnávat, jakou důležitost a prostor dávali kronikáři této události nebo koho označují za potenciálního vraha Václava III.

Práci jsem rozčlenil na úvod, hlavní část a závěr. Hlavní část je dělena na pět kapitol. Jednotlivé kroniky rozčleňuji chronologicky do podkapitol podle doby vzniku a podle země původu. Při hodnocení pramenů postupuji chronologicky podle přibližné doby vzniku domácích i zahraničních kronik. Nejprve stručně představím použité prameny, ze kterých čerpám. Jedná se o kroniky z českých zemí i o kroniky zahraniční ze zemí, kde Václav III. vládl, tedy polské a uherské. Jako poslední zahraniční pramen jsem použil kroniku Otakara Štýrského, který se zabývá dějinami českých zemí a přemyslovských králů a píše i o Václavovi III. V této německé veršované kronice se soustředím na zmínku o Václavově smrti. V hlavní části pak nastíním historický kontext doby života a smrti Václava III. Následně se detailně podívám na to, jak mnou vybraní kronikáři vnímali tohoto českého krále, jeho osobnost, život a smrt. Na tuto analytickou

část navážu v kapitolách tři a čtyři shrnutím toho, v čem se autoři shodují a v jakých poznámkách se naopak liší, a taktéž porovnáím i záznamy o králově smrti. V předposlední kapitole rozeberu důvěryhodnost kronik a zdroje, ze kterých autoři mohli své poznámky čerpat. Poslední částí práce je závěr, ve kterém shrnuji výsledky, k nimž jsem dospěl.

Stručné představení pramenů

Zbraslavská kronika

První kronikou, ze které čerpám informace o krátkém kralování Václava III., je Zbraslavská kronika, jež získala název podle cisterciáckého kláštera ve Zbraslavi, ve kterém byla sepsána. Tato kronika je psaná latinsky a vznikla mezi lety 1305–1339. Autoři této kroniky jsou dva zbraslavští opati Ota Durynský a Petr Žitavský. V části první, která je psaná Otou až do jeho smrti do roku 1314, je kladen velký důraz na oslavu Václava II. jakožto zakladatele kláštera. Za devět let napsal Ota 51 kapitol, ve kterých se snažil vystihnout celý život Václava II. Na jeho práci poté navázal Petr Žitavský, který se zaměřil na nově se formující vládnoucí rod u nás, tedy Lucemburky. Kronika končí v únoru roku 1338.¹ S tímto pramenem se mi pracovalo velmi dobře, kronika je přeložena do současného českého jazyka. Zároveň se v ní objevuje několik důležitých a zajímavých údajů o Václavovi III.

Dalimilova kronika

Druhá kronika, jež se stala součástí mé práce, je kronika Dalimilova. Pochází z počátku 14. století. Kronika začíná rozdělením jazyků u babylonské věže a končí rokem 1314. Některé dodatky zachycují události až do roku 1325. Je to nejstarší česky psaná veršovaná kronika. Autor tohoto díla je neznámý, ale zřejmě se jednalo o příslušníka nižší šlechty nebo měšťanstva. Není to Dalimil, jak by se podle názvu mohlo zdát. Přízvisko Dalimilova této kronice dal v 17. století Tomáš Pešina z Čechorodu, protože za autora považoval boleslavského kanovníka Dalimila Meziříčského, kterého uváděl ve svých zdrojích Václav Hájek. Kvůli původu domnělého autora bývá též označována jako kronika Boleslavská.² Tato veršovaná kronika naskýtá zajímavý pohled na Václavovu

¹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 16–22.

² BLÁHOVÁ, Marie. *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota. [Díl] 3*. Praha: Academia, 1995. s. 162–163.

vládu i okolnosti jeho smrti. Pracovalo se mi s ní dobře, neboť je psána staročesky a drtivé většině veršů lze dobře rozumět.

Kronika Otakara Štýrského

Z německých kronik má k osobě Václava III. a událostem okolo jeho smrti nejblíže kronika Ottokars Österreichische Reimchronik. Toto dílo je psané německy, je veršované a psané chronologicky. Celkem se zde nachází okolo sto tisíc veršů, které jsou seřazené do čtyř částí.³ Autor Otakar Štýrský se zde věnuje zejména událostem v Evropě, kde země Koruny české hrály neopomenutelnou roli. Například se zde můžeme dočíst o událostech spojených s vládou Přemysla Otakara II., tedy dědečka Václava III. Zmiňuje se zde však o více českých panovnících. Kronika zaznamenává období od smrti císaře Svaté říše římské Fridricha II. Štaufského (1246), tedy od poloviny 13. století až do roku 1309.⁴ Tato kronika je psána starou němčinou a vyskytuje se v ní mnoho slov, která už se v dnešním německém jazyce nevyskytují. Kronika zároveň nemá přepis do současného německého jazyka. Překlad byl proto pro mě složitý, i přestože jsem němčinu studoval.

Pulkavova kronika

V kronice Přibíka Pulkavy z Radenína také můžeme najít záznamy o smrti Václava III. Tato kronika vznikla na popud císaře Karla IV., který požadoval oficiálně uznané zpracování českých dějin. Sám císař se na vzniku kroniky podílel. Některé prameny mu připisují autorství, také opatroval kronikáři informace a historickou dokumentaci, prameny sám třídil a podroboval kritice. Pulkava líčí světové dějiny od stavby babylonské věže, zaměřuje se hlavně na osudy a skutky českých panovníků. Výklad českých dějin pak přivádí do roku 1330, takže o Karlově vládě se nezmiňuje.⁵ Všechny kroniky doby Karlovy mají překlad do současného českého jazyka, a tak nebyl problém zkoumat záznamy těchto kronikářů, kteří tvořili v době vlády Karla IV.

³ BOK, V., MACHÁČKOVÁ-RIEGLOVÁ, V., VESELÝ, J., a kol. *Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských*. Praha: Odeon, 1987. s. 545.

⁴ *Ottokars Österreichische Reimchronik*, ed. J. Seemüller, in: *Monumenta Germaniae historica*. Hannover 1893, s. 1–6.

⁵ *Kronika Pulkavova*, překlad J. Emler, in: *Fontes rerum Bohemiarum V*, Praha 1893, s. 211–213.

Kronika Františka Pražského

Tato kronika, v pořadí pátá, je latinsky psaná kronika z poloviny 14. století. František Pražský je další z kronikářů, kteří psali svá díla za panování Karla IV., jemuž kroniku později věnoval. Kronika Františka Pražského bezprostředně navazuje na kroniku Kosmovu a jeho pokračovatele. Zahrnuje období českých dějin od vlády Václava I. do roku 1342. Skládá se ze tří knih a má 30 kapitol. Hlavní zdroje, ze kterých František čerpal, byla kronika Zbraslavská, ústní tradice a vlastní zkušenost.⁶ S tímto pramenem od Františka Pražského se pracovalo bezproblémově podobně jako s ostatními kronikami této doby.

Kronika Pražského kostela

Kronika Pražského kostela se skládá ze čtyř knih, zahrnuje období 1283–1374. Jejím autorem je Beneš Krabice z Weitmile. Jedná se o latinsky psanou kroniku. V kronice zmírnil výtky Františka Pražského vůči Janovi Lucemburskému i vůči ostatním českým panovníkům, což byl jeden z důvodů, proč ho Karel IV. najal na sepsání kroniky. Pokud panovníci zaznamenali neúspěchy nebo si nepočínali správně, svedl zmíněnou vinu na někoho jiného. Nejcennější částí je čtvrtá kniha, která líčí soudobé události od roku 1346, aniž by autor navazoval na své předchůdce. Jazyk kroniky je prostý, text ne vždy příliš dobře uspořádaný, není snadné porozumět souvislostem. Tato kronika je jedním z nejdůležitějších pramenů informujících o vládě Karla IV.⁷ S tímto pramenem se pracovalo dobře. Navíc se v Benešově kronice vyskytuje několik nových poznámek ke mnou zkoumanému období života českého krále, které v jiných kronikách z období Karla IV. nenajdeme.

Krátká kronika římská a česká Neplachova

Tato latinsky psaná kronika vznikla na žádost řeholního bratra Martina. Kronikář Jan Neplach byl opatem v klášteře v Opatovicích nad Labem. Kronika měla zaznamenat hlavně údaje o církevních hodnostářích. Své poznámky o českých dějinách čerpal z kroniky Kosmovy, Zbraslavské a jejich pokračovatelů. Doba vzniku se odhaduje mezi lety 1355–1362. Kronika obsahuje období od narození Páně, od něhož podal posloupnost římských císařů, až do poloviny 13. století. Posledním rokem kroniky, jenž autor

⁶ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 181.

⁷ *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 58–75.

popisuje, je rok 1365.⁸ Neplachova kronika neposkytuje příliš dlouhý popis o Václavovi III., ale i přesto jeho pohled ve své práci neopomenu. Je to zároveň poslední kronika, jež vznikla v období Karla IV. Ve své práci využívám též český překlad.

Kronika Jána z Turca

Tato uherská kronika z 15. století je jedna z nejobsáhlejších psaných kronik popisujících historii Uherského království. Je rozčleněna na čtyři části. První část obsahuje tzv. Hunskou kroniku. Druhá část popisuje dobu od příchodu Maďarů do podunajské nížiny společně s dějinami uherského státu do doby vlády krále Karla Roberta roku 1342. Pro tyto části autor využil záznamy ze starých uherských kronik. Další část zaznamenává období vlády uherského krále Ludovíta I. Velikého (1342–1382) společně s kronikou Jána ze Šarišských Sokolovců. Poslední část je autorovým vlastním výtvozem. Kronika je psána latinsky, ale je dostupná ve slovenském překladu.⁹ Tento překlad mi usnadnil práci s tímto pramenem.

Kronika Česká Eneáše Sylvia

Eneášova kronika je prvním dílem o českých dějinách v humanistickém duchu a přes řadu věcných pochybení se stala užívaným zdrojem poučení o Čechách. Její text byl dokončen v létě 1458, krátce předtím, než se její autor stal papežem (Pius II.). Tiskem vyšla poprvé roku 1475, tedy 18 let od svého vzniku. Kronika vypravuje příběhy českých knížat od počátku vzniku českého národa až do jmenování krále Jiřího I. (Jiří z Poděbrad). Touto kronikou chtěl Eneáš ukázat králi Aragonskému, jaké jsou nepokoje v Čechách a jak Jan Žižka zvítězil nad říšskými knížaty.¹⁰ V této kronice najdeme několik vět o posledním Přemyslovci. Tento pramen je zajímavý také tím, že má dva staročeské překlady od Mikuláše Konáče a Jana Húska, kteří se ve svých překladech této kroniky mírně odlišují.¹¹

⁸ Neplach, *Stručné sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 528–550.

⁹ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: *Kronika Jána z Turca*, Bratislava 2014, s. 331–332.

¹⁰ *Kronika Česká Eneáše Sylvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 61–70

¹¹ Tamtéž, s. 61–258.

Rocznik wielkopolski

Tento ročník zahrnuje období od poloviny 8. století, kdy zemřel Béda zvaný „Ctihodný“, do roku 1309, tedy do vlády Vladislava Lokýtky. Obsahuje výňatky o polských dějinách z Roczniku kapitulnego krakowskiego (Ročenka krakovské kapituly), který se nachází v díle *Cronica magna seu longa Polonorum*. Tato kronika vznikala složitě, protože se nedochovala jako celek, ale byla složena z několika kodexů vzniklých v 15. století. Žádný z těchto kodexů ale neobsahoval celý ročník od začátku do konce, protože je rozdělen na více částí. Proto např. je tento ročník rozdělen na tři období. První do roku 1191, druhé zahrnovalo období 1192–1247 a třetí 1291–1309.¹² Oba zmíněné „ročníky“ zaznamenávají dějiny polského národa. Nejprve byly sepsány představiteli klášterů, krátkými texty, které velice stručně popisovaly události daného roku.¹³

Rocznik malopolski

Druhým polským historickým pramenem je Rocznik malopolski. Podobně jako Rocznik wielkopolski ani tato kronika nebyla nalezena ve své původní podobě, ale až v pozdějších úpravách a opisech. Také se zde nachází obsáhlá část polských dějin. První zde zmíněnou událostí je smrt císaře Svaté říše římské Arnulfa Korutanského. Poslední dodatek kroniku dovádí až do třetího desetiletí 15. století. Vznik tohoto ročníku je odhadován na konec 13. anebo začátek 14. století. Přízvisko malopolski dostal podle toho, že vznikl v části Polska, která se začala nazývat Malopolsko (dnes malopolské vojvodství s hlavním městem Krakovem). Možný autor tohoto díla zřejmě čerpal z kroniky od Marcina z Opawy (Martin z Opavy), který působil jako dominikánský mnich, kazatel a kronikář v 13. století v polském městě Hnězdně. Vydal tzv. Kroniku Martiniani, též známou jako Kronika papežů a císařů římských.¹⁴ Oba ročníky jsou psány v latinském jazyce. Jejich překlad byl v některých částech poměrně náročný. Při překladu Roczniku malopolského se mi naskytla možnost dvou verzí překladů. Na podobě a struktuře těchto ročníků je znát, že se nedochovaly vcelku.

¹² *Rocznik wielkopolski*, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 1–2.

¹³ *Rocznik wielkopolski*, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.2. Lwów 1872, s. 759.

¹⁴ *Rocznik malopolski*, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 135–139.

Kronika Česká Václava Hájka

Hájkovu kroniku jsem přidal do své práce, protože jsem byl zvědavý, jak se k této události postavil Václav Hájek z Libočan, co k ní doplnil a zda nějakým způsobem přibarvil život a smrt posledního přemyslovského krále. Stal se totiž známý tím, že si ve své kronice leccos upravil bez ohledu na skutečnost. Spíše než za historický pramen se proto považuje za dílo umělecké. Jeho kronika vyšla v roce 1541 a je však i díky Hájkovým dodatkům velmi čtivá. Na více jak 1400 stranách jsou popsány české dějiny od usazení německých a slovanských kmenů po rozdělení jazyků na babylonské věži až do nástupu rodu Habsburků na český trůn roku 1526. Hájek při psaní této kroniky nečerpá pouze z domácích autorů, ale též z kronik polských i uherských. Hájek uvádí seznam až 36 autorů, z nichž vycházel při psaní své kroniky. Zároveň se odkazuje i na prameny, které se do současnosti nedochovaly, jako například neznámá kronika opatovická.¹⁵ Čerpal prakticky ze všech kronik od Kosmovy kroniky, Zbraslavské kroniky, Husitské kroniky atd.¹⁶ S Hájkovou kronikou se mi pracovalo dobře, neboť se v ní dá dobře orientovat a celkově je srozumitelná.

Pro historický kontext a pochopení historických souvislostí a dobových událostí jsem využíval odbornou literaturu, která se věnuje vládě posledních Přemyslovců. Předním znalcem tohoto období je ze současných historiků Josef Žemlička, ke klasickým starším pracím se řadí díla Josefa Šusty. Konkrétní tituly uvádím v seznamu literatury. V seznamu literatury uvádím též slovníky, které mi pomohly při překladu německých a polských pramenů.¹⁷

¹⁵ *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, novým jazykem přepsal V. Flajšhans, in: *Kronika česká Václava Hájka z Libočan I.*, Praha 1920, s. 27.

¹⁶ Tamtéž, s. 20–49.

¹⁷ Viz seznam literatury. na s. 44–45

1. Historický kontext doby

Král Václav II. z rodu Přemyslovců, otec Václava III., vládl jako velmi schopný diplomat, hospodář, rozvážný a reformní panovník, i když okolnosti jeho dětství byly velmi obtížné, a to zejména kvůli brzké smrti jeho otce. Následné poručnické vlády Oty Braniborského a celkově špatné poměry v českých zemích, které nastaly po smrti Přemysla Otakara II., se Václav II. snažil zlepšit. Nechal razit v Kutné Hoře ve stříbrných dolech novou měnu, tzv. Pražský groš, jenž se stal jedním z nejtvrděších platidel ve velké části Evropy.¹⁸ Získal pro sebe sňatkem s Jitkou (Gutou) Habsburskou přízeň římského krále Rudolfa Habsburského a posléze sňatkem s Eliškou Rejčskou polskou korunu. Ta byla dcerou polského krále Přemysla II.¹⁹ Pro syna Václava získal též po vymření Arpádovců, konkrétně posledního panovníka Ondřeje III., i uherskou korunu, což byl velký počin. O uherskou korunu usiloval dokonce dříve než Václav II. také Karel Robert z Anjou, který měl i větší podporu než Václav III. od několika uherských šlechticů. Území, které politickými kroky získal, bylo vskutku veliké a sahalo od Míšně až po Stoličný Bělehrad.²⁰ Éra Václava II. představovala jeden z vrcholů přemyslovské dynastie, ne-li ten největší²¹ Jenomže netrvala příliš dlouho.

Václav II. zemřel mlád ve věku 34 let, a nestačil tak stabilizovat nově nabyté území. O české územní zisky se začali zajímat další panovníci, nejen z důvodu vzrůstající moci českého království, ale též kvůli nezanedbatelnému nalezišti stříbra, které bylo jedno z největších v Evropě.²² Můžeme jmenovat například římského krále Albrechta I. Habsburského nebo knížete krakovského Vladislava I. Lokýtku.

Václav III. neměl lehkou úlohu. Na trůn nastoupil mladý a nezkušený. Tažení do Polska s cílem potlačit vzpuru vedenou Vladislavem Lokýtkem, kterou jel vyřešit se svou válečnou družinou, skončilo dříve, než začalo, a to v Olomouci, kde český panovník zemřel rukou atentátníka roku 1306. Zda si vraždu českého krále objednal některý z Václavových nepřátel či nikoliv se už asi nikdy nedozvíme, ale můžeme se seznámit s tím, koho z Václavova zavraždění viní kronikáři.

¹⁸ Charvátová, K.: *Václav II., král český a polský*. Praha: Vyšehrad 2007, s. 53–247.

¹⁹ Maráz, K.: *Václav III. (1289–1306): Poslední Přemyslovec na českém trůně*. České Budějovice: Veduta 2007, s. 28.

²⁰ Tamtéž s. 22.

²¹ Žemlička, J.: *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století*. Praha: Panorama, 1986. s. 188–192.

²² Maráz, K.: *Václav III. (1289–1306): Poslední Přemyslovec na českém trůně*. České Budějovice: Veduta 2007, s. 22.

2. Václav III. pohledem kronikářů

V této části detailně rozebírám jednotlivé kronikářské záznamy, ve kterých hledám údaje o Václavovi III. Kroniky dělím na české, uherské, polské a německé. České kroniky jsou seřazeny chronologicky podle doby jejich přibližného vzniku.

2.1. České kroniky

2.1.1. Zbraslavská kronika

Nejstarší zmínky o Václavovi III. nalezneme v kronice Zbraslavské v kapitole s číslem 68, která se jmenuje „*Zvolení Václava, syna Václava, šestého krále českého za krále uherského léta páně 1301.*“²³ První delší zápis o Václavovi III. se nachází až zde, přestože se Václav narodil již 6. října roku 1289.²⁴ Z této kroniky nevíme nic o Václavově narození, ani o radosti, kterou jistě zpráva o jeho narození otci způsobila. Je dost možné, že kronikáři o této události nic nepsali záměrně, protože se zde píše v kapitole 23 pouze o prvorozeném synovi Václava II. Ten dostal jméno Otakar po Václavově otci, avšak nedožil se ani jednoho roku. Jinak se mi zdá velmi nepravděpodobné, že by tuto událost považovali kronikáři za nepodstatnou a přešli by ji. Václava III. zde zmiňují až v souvislosti se zvolením uherským králem roku 1301. Po smrti uherského krále Ondřeje, který zemřel bez dědice, se uvolnilo místo na uherském trůně. Uherská šlechta si za nástupce vyhlédla právě syna českého a v tu dobu také polského krále Václava II. Důvodem výběru tohoto velmi mladistvého chlapce ze strany uherských představitelů byl fakt, že Václav II. byl synem Kunhuty, která byla vnučkou uherského krále Bély IV. Petr Žitavský tuto informaci také podkládá tím, že uherská šlechta dobře věděla o vzrůstající moci českého království.²⁵ Delegaci z uherského království tvořil např. Matouš, hrabě z Trenčína, hrabata Amadeus (uherský palatýn) a Demetrius z rodu Alba a další uherští magnáti.²⁶ Českému králi se však příliš nechtělo vzdát se svého jediného syna a následníka trůnu i proto, že již dvě království vlastnil. Nakonec však byl Václav II. přemluven svými rádci a souhlasil, že si mohou jeho syna odvést, neboť dobře věděl o tom, že zisk uherského trůnu skrze syna přinese další prestiž a významnost českému království. Následně se dozvídáme o korunovaci Václava III. uherským králem. Píše se

²³ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 120.

²⁴ Maráz, K.: Václav III. (1289–1306): *Poslední Přemyslovec na českém trůně*. České Budějovice: Veduta 2007, s. 13.

²⁵ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 120.

²⁶ Šusta, J. *České dějiny II*. Praha 1935, s. 590.

zde: „odebral se léta Páně 1301, věku však svého třináctého, mladý Václav s nesčíslným množstvím lidu do Uher. Téhož pak roku v den Rufa mučedníka byl od arcibiskupa kaločského v městě Královském Bělehradě korunován svatou korunou uherských králů.“²⁷ Poté přesídlil nově zvolený král do města Budína.

Petr Žitavský následně přeskakuje 3 roky a přenáší nás do roku 1304, kdy se zcela změnilo postavení Václava III. v Uhrách. Papež Bonifác VIII., kterému patřilo rozhodující slovo v tom, kdo z obou kandidátů má na trůn větší právo, přiřknul nárok na uherskou korunu Karlu Robertovi. Následně od Václava odpadla většina jeho podporovatelů a jeho situace v čele státu se stala neudržitelná. Na konci této kapitoly se ještě píše, že Václav II. chtěl vidět svého syna. Vzhledem ke zhoršení Václavovy pozice se bál, že jeho synovi může hrozit nebezpečí, a tak shromáždil v červnu roku 1304 armádu a vytáhl do Uherska. Následné setkání otce se synem popisuje Petr Žitavský jako velmi dojemné. Král prý syna objal a zahrnul ho polibky. Též mu z jejich shledání radostí vytryskly slzy. Václav II. se poté rozhodl, že svého syna vezme s sebou do Čech. Návrat do Prahy se uskutečnil v srpnu téhož roku.²⁸

Další část, ve které se dočteme něco zajímavého o Václavovi III., se nachází v kapitole číslo 74, s názvem „Závěť a pořizení, které král učinil“. Václav II. již s vědomím brzké smrti svolal své nejbližší včetně svého syna Václava III., kterému pošeptal do ucha podle Petra Žitavského toto: „Tobě, synu můj, plode života mého, patří právem dědickým veškeré držení panství mého, neboť budeš panovati místo mne, otce svého. Synu můj, ty víš, že bylo mým úmyslem vystavěti dům jménem Boha mého, ale, jak se domýšlím, je to snad úmyslně prozřetelností Boží zachováno tobě.“²⁹ V celé kronice je vidět, že Václav II. byl velmi nábožensky založený člověk. Přeje svému synovi soudnost, prozřetelnost a vzdává díky před Bohem, že má takového nástupce. Václav mu však musí přísahat na ostatky svatých, že za něj splatí jeho dluhy.

Petr Žitavský se vládě Václava III. věnuje v kapitole s číslem 84, která se jmenuje „Vláda mladého Václava, krále uherského, českého a polského, a jeho zavraždění léta Páně 1306.“³⁰ Kronikáři stále truchlí nad smrtí jeho otce Václava II., kterého v této části

²⁷ Chronicon Aulae regiae, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 121.

²⁸ Tamtéž, s. 122.

²⁹ Tamtéž, s. 133.

³⁰ Tamtéž, s. 148.

popisují jako „*přešťastného a přezbožného knížete*“.³¹ V celé kronice chovají oba autoři úctu k Václavovi II., neboť to byl dobrý panovník a České země pod jeho vládou vzkvétaly. Zároveň jistou roli bezesporu hrálo i to, že byl Václav II. též zakladatelem Zbraslavského kláštera. Popisují jeho náboženské skutky i zázraky, podobně jako u svatořečených osob. Václav III., jako král český, polský a uherský, je v této části popisován jako muž, který „*vynikal převelikou důstojností*“,³² byť byl teprve sedmnáctiletý, vysloužil si zde také přívlastky chvály a obdivu, např. ušlechtilý, velkodušný, nadaný, čtyřmi jazyky mluvící, konkrétně latinsky, německy, uhersky a česky. Máme zde zaznamenaný i popis jeho vzhledu, který je veskrze kladný. Je zde popsán jako „*sličný, zmužilý, spanilý*“, zkratka, jak je zde uvedeno, „*obdařen všemi dary přírody*“³³. Stručně řečeno pokračoval ve skvělém vystupování svého otce, alespoň podle Petra Žitavského. Oba autoři kroniky byli jistě velkými zastánci přemyslovských králů, zejména tedy Václava II., který byl zakladatelem jejich kláštera.

Dočteme se zde i o svatbě Václava III. s Violou (Eliškou), dcerou Měška, vévody těšínského. Podle Petra Žitavského byl k tomuto sňatku však podvodně přemluven svými rádci, neboť to byla dcera chudého knížete. Jako hlavní důvod tohoto sňatku kronikář uvádí, že rádci chtěli zabránit tomu, aby se nespojil příbuzenským vztahem s nějakým jiným rodem a nestal se tak ještě mocnější. Také se zde píše o provdání Václavovy sestry Anny za Jindřicha Korutanského. Svatba se uskutečnila 13. února roku 1306 v Praze. U tohoto manželství uvádí Petr Žitavský: „*Tento zajisté manželský svazek přinesl na počátku radost, uprostřed zármutek, a nakonec měl závěr, bohužel, ne dobrý.*“³⁴

Dále píše o tom, že král byl rád ve společnosti mladých lidí, se kterými opíjel a kteří využívali jeho rozjařenosti po vínu, aby získali královské statky. Také dodává, že k tomuto stavu ho dohnala špatná společnost, kterou se nevědomky obklopoval, protože čeští šlechticové k němu poslali své mladší syny, kteří „*sváděli poddajnou mysl mladého krále k mnohým nedovoleným věcem.*“³⁵ Mladí šlechtici zneužívali Václavovy stavy opilství a on jim prý rozdával vsi, hrady, a dokonce i města.³⁶ Tento špatný stav trval jeden celý rok, do výročí otcovy smrti, kdy králi přišel domluvit opat Konrád ze

³¹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 148.

³² Tamtéž, s. 148.

³³ Tamtéž, s. 148.

³⁴ Tamtéž, s. 148.

³⁵ Tamtéž, s. 148.

³⁶ Tamtéž, s. 149.

Zbraslavského kláštera, a od té doby se prý začal lépe chovat a také vystupovat. Podle Petra Žitavského mu opat pověděl toto: „*Pane králi, dosud jste neměl při sobě mravy zákonité a královské, které měl váš otec, to se však dá přičísti spíše vašemu mladistvému věku než vám. Hle dnes se začíná druhý rok vaší vlády, a proto z věrnosti, kterou jsem vázán k vaší milosti, prosím z celé duše otcovského styku, polepšete své mravy, vyhýbejte se špatným společnostem, mějte před očima Boha! Tak se vám rozmnoží léta v bohatém stáří a radost z toho získají všichni národové vám poddaní.*“³⁷ Zda tento projev měl na Václava hlubší dopad, se již nedozvíme. Nezbyvá tedy nic jiného než dát na údaje z pramenů. Petr Žitavský však věřil, že kdyby Václav III. žil déle, své prohřešky by urovnal. Též uvádí, že si král z této domluvy ponaučení vzal a začal se od té doby chovat svědomitěji. Je však nutné poznamenat, že autoři kroniky byli cisterciáckí mniši, kteří mohli být ve svém úsudku stále ovlivněni vděčností k zakladateli jejich kláštera Václavovi II., a proto si mladého panovníka mohli idealizovat.

Popisují zde ztrátu uherské koruny, které se vzdal ve prospěch Oty Bavorského, kterému ji předal společně „*s četnými jinými odznaky království Uherského*“³⁸. Toto přenechání uherské koruny Otovi se uskutečnilo v Brně před zraky mnoha šlechticů a knížat. Ota poté vtrhl do Uher, kde se následně v dubnu roku 1306 nechal korunovat králem. Jeho vláda však skončila neslavně, když po třech letech uprchl ze země.

Následně se dočteme o Václavově svolání bojové pohotovosti a tažení do Polska, konkrétně do Krakova, kde měl potlačit místní vzpouru vedenou polským vévodou Lokýtkem, aby „*zkrotil jeho opovážlivost*“³⁹. Dorazil do Olomouce, kde se ubytoval v domě děkana hlavního chrámu. Kronikář dále popisuje, že žalostný a politováníhodný osud mu zabránil v pokračování plánovaného pochodu.⁴⁰ Tento nekalý čin, tedy panovníkovu vraždu přirovnává k useknuté květině, doslova: „*Zřítelnice, jež vši péči měla býti opatrována, květ onen nachový, kvítek, pravím, žádoucí a velmi milování hodný, podsečen, uschl, sklesl a zhynul*“.⁴¹ Pokračuje popisem vraždy. Král byl proklán smrtelnými ranami, když zůstal sám a jediný v paláci a chtěl se jít v letním čase osvěžit nijak neozbrojen. Dozvídáme se, že byl „*oděn jen v košili a plášť*“⁴². Útočníka nepokládá

³⁷ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 149.

³⁸ Tamtéž, s. 149.

³⁹ Tamtéž, s. 149.

⁴⁰ Tamtéž, s. 149.

⁴¹ Tamtéž, s. 149.

⁴² Tamtéž, s. 150.

za člověka, spíše za „*společníka satanova, původce zločinu, nepřítele proti přírodě*“⁴³, také ho popisuje jako „*sedlinu a puch vši špatnosti*“⁴⁴. Útočník třemi smrtelnými ranami zabil krále a dal se na útěk. Petr Žitavský dále vraždu komentuje takto: „*Jak kruté, tak strašně zhroutil z vrcholu své slávy, poražen ne mezi kmitajícími meči nepřátelskými v nebezpečném zápase, nýbrž u domácího krbu a uprostřed svých.*“⁴⁵ Václav III. zemřel velice nešťastně v obležení svých vlastních mužů, nejvíce tedy lituje, že nezemřel v bitvě, ale obklopen domácími stěnami. Útočníka tu dokonce jmenuje jako jakéhosi Konráda z Botenštejna, národností Duryňka (tedy Němec). Byl totiž spatřen, jak utíká z paláce, byl polapen a nežli stačil říct slovo, byl jako králův vrah zabit. Kronikář ho však úplně neodsoudil. Stále se podle něj totiž s jistotou neví, kdo byl vrah. V kronice je napsáno, že pouze Bůh ví, kdo byl skutečným vrahem.

Dále píše, jak velká je to ztráta, jakým velkým žalem trpí. Zpráva se prý rychle rozšířila do všech koutů Českého království. Smrt českého panovníka postihla všechny obyvatele. Chudým přinesla bídu, bohatým zkomplikovala správu majetku. Dopodrobna to Petr Žitavský však nerozvádí, neboť „*mu to nedovoluje čas a jeho ruka je unavena*“⁴⁶. Smrt krále postihla i samotný Zbraslavský klášter, král si totiž půjčil s sebou na cestu zlatý kříž z kláštera, který mu byl po jeho smrti ukraden a klášter ho musel následně vykoupit nazpět. Smrt krále tedy velmi zasáhla zbraslavské mnichy. Václav III. zemřel 4. srpna roku 1306 „*v osmnáctém roce věku svého*“⁴⁷ a pochován byl v Olomouci, ale podle Petra Žitavského říkal často, že chce být pohřben právě na Zbraslavi a kdyby nepodlehł smrtelným ranám hned, tak by to býval jistě potvrdil. Nakonec bylo jeho přání splněno a jeho tělo bylo přeneseno na Zbraslav v roce 1326. Zbraslavská kronika popisuje Václavovu smrt nejpodrobněji ze všech kronik, se kterými jsem pracoval.

Kronika Zbraslavská označuje Konráda z Botenštejna jako potenciálního králova vraha, byť to není úplně podloženo, protože tohoto domnělého vraha nestačili vyslechnout a usvědčit.⁴⁸

⁴³ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 150.

⁴⁴ Tamtéž, s. 150.

⁴⁵ Tamtéž, s. 150.

⁴⁶ Tamtéž, s. 150.

⁴⁷ Tamtéž, s. 152.

⁴⁸ Tamtéž, s. 148–152.

2.1.2. Kronika Dalimilova

Dalimilova kronika se ve verších zmiňuje o králi Václavovi III. v části XCVII s nadpisem „*Ote dvú králiú Václavú*“⁴⁹. Ve verších pod tímto nadpisem začíná takto: „*Král český syna Václava jmieše ten juž králem uherským korunován bieše.*“⁵⁰ Tedy, že český král Václav II. má syna Václava a ten již je korunován uherským králem. Na to navazuje až by se dalo říci varovnými verši k Václavovi II.: „*Mně, by se jemu u boj s Říšským sníti, umysli dřieve do Uher k synu jíti. Neb jedinkého syna jmieše, pro to jej raději v Čechách vidieše.*“⁵¹ Zde konstatuje, že by raději viděl jediného následníka trůnu v Čechách. Na tuto část navazuje: „*Čechy mocně v Uhřiech na Rakuši ležiechu, což jim liubo, to čeniechu. Vje král tehdy do Budína, vž z Uher i s korunú syna. Král se s synem se ctiú do Čech dobra a s sobú uherskú koránu i klenoty pobra.*“⁵² Takže zmiňuje důležité postavení Uher v rámci územních zisků. Také uvádí, že Václav II. po korunovaci syna uherským králem vyrazil společně se synem zpátky do Českého království, odvezl s sebou uherskou korunu a klenoty (může se jednat o korunovační klenoty nebo o klenoty ve smyslu peněz). Ještě v této části popisuje, jak římský král Albrecht napadl české země. Dočteme se zde, že dorazí do Čech před „*stříbrné Hory*“⁵³ (Kutná Hora), které spravuje pan Jan z Stráže (Jan ze Stráže) a Jindřich Lipský (Jindřich z Lipé). Albrecht však s tažením neuspěl. Tato část končí zmínkou o nemoci a smrti Václava II., kde autor píše: „*Tehdy král český, pro žalost u velikú nemoc upad, smrti neujide. K tomu mu také někteří pomohu, ale tu řeč pořučiemy Bohu.*“⁵⁴ Poslední dva verše jsou zajímavou poznámkou autora, který se zřejmě domnívá, že ke smrti Václavova otce někdo dopomohl, konstatuje však, že to rozehřešení náleží Bohu. Dnes už však víme, že Václav II. zemřel na tuberkulózu nebo, jak nemoc dříve nazývali, souchotiny.

Následuje další část kroniky s názvem „*O mladém králiu Václavovi*“, ve které se již zabývá autor pouze Václavem III. Mám pocit, že v této kronice už přemyslovští králové nejsou tak opěvováni jako například v kronice Zbraslavské. V úvodu tohoto úseku se píše o tom, že Václav III. po smrti otce drží polskou i uherskou korunu. Také se zde dočteme o Otovi Bavorském, kterého místo sebe Václav III. poslal do Uher. Autor se také zmiňuje, že jeho strýc, král říšský (v tu dobu Albrecht I. Habsburský) mu poslal do

⁴⁹ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 142.

⁵⁰ Tamtéž, s. 142.

⁵¹ Tamtéž, s. 142–143.

⁵² Tamtéž, s. 143.

⁵³ Tamtéž, s. 143.

⁵⁴ Tamtéž, s. 143.

služby tři Duryňky. Doslova to píše takto: „*Jeho ujec, král říšský, péčiú velikú jmieše. Ten tři Durinky v službu krále českého pripraví, tiem vrah český sestřěncě ztraví.*“⁵⁵ Podle mého názoru by se z toho dalo vyvodit, že autor kroniky naznačuje, že by si vraždu českého krále mohl objednat právě Albrecht Habsburský. V tom se liší od Zbraslavské kroniky. V té se žádná podobná zpráva nenachází.

Ve verších se dočteme, že Václav se chystá do války a také to, že přijede do Olomouce. V jednom verši je napsáno: „*Tu se lidí k němu mnoho snide*“. Tento verš odkazuje na to, že se v Olomouci měli přidat vojáci z Moravy. Za místo vraždy označuje Olomouc. Zmiňuje se také, že krále potkal krutý osud v předvečer svátku sv. Dominika, konkrétně tedy „*U vigilji svatého Dominika*“⁵⁶. Krále Václava zde pojmenovává jako krále „*Vaňka*“⁵⁷.

Podobnost, kterou tato kronika sdílí s kronikou Zbraslavskou, je, že i v této veršované kronice se píše o smrti Václava III., kterého zabil Duryňk v jeho komnatách. Jméno vraha zde ale není psáno. O vraždě se zde píše toto: „*Když všickni vynidú, Durink před komniatu přijde. Před králem nebieše stráže jiného kromě komorníka jediného. Durink před komniatú stáše a svého tu času ždáše. Král Václav, vstav ze spanie, činieše veliké vzdychánie. Je se na děkana volati, aby k němu ráčil vstáti, řka: „Pod' ke mně, neb-ť mě jest túha.“ Ten Durink, nevěrný sluha, jako chtě královi na vzhod pomoci, z kuta se vytasi v tu dobu královi hrdlo přetasi.*“⁵⁸ Rozdíl v popisu Václavovy vraždy spočívá v tom, že v této kronice autor popisuje, že král Václav se vzbudil ze spaní, a volal na děkana, aby k němu přišel. Místo toho přišel Duryňk a zprvu to vypadalo, že chce králi pomoci vstát, ale místo toho vytasí nůž a podřízl mu hrdlo.

Obě kroniky se tedy rozcházejí v popisu vraždy. Zatímco v kronice Zbraslavské král utrpí tři smrtelné rány, v Dalimilově kronice nikoliv, a navíc je zabit na posteli, na rozdíl od popisu zbraslavského opata, který přesné místo nespecifikuje. Obě kroniky tento čin odsuzují. Kronikář se ptá: „*Co-ť to milé dietě učinilo? Snad to, že tě dary velmi dařilo?*“⁵⁹ Těmito otázkami odkazuje na Duryňka a snaží se najít jeho motiv. Také ho viní, že připravil zemi o panovníka. Zde se o smrti vraha píše: „*Toho Durinka ihned jechu, ruku,*

⁵⁵ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 144.

⁵⁶ Tamtéž, s. 144.

⁵⁷ Tamtéž, s. 144.

⁵⁸ Tamtéž, s. 144.

⁵⁹ Tamtéž, s. 144.

*juž krále zabil mu ottěchu. Psi jeho tělo všeko sněchu, ruky té sniesti nerodiechu.*⁶⁰
Vrahovi je useknuta ruka, kterou připravil krále o život, a jeho tělo je předhozeno psům.

Za viníka tedy autor Dalimilovy kroniky považuje nejmenovaného Durynka a částečně i Albrechta I. Habsburského. Ale doslovně to nikde napsané není. Úsek o Václavovi III. končí poznámkou o tom, že se tato zlá věc stala po tisíci tři sta šesti letech od narození syna božího.

Z mého pohledu se jako pravděpodobnější verze jeví ta, že vražda Václava III. mohla být objednána s ohledem na to, že Přemyslovci v té době ovládali příliš velké území a mohli by brzy znovu usilovat o císařskou moc v Evropě nebo o získání dalšího území, podobně jako za vlády Přemysla Otakara II.⁶¹

2.1.3. Kronika Pulkavova

Kronika Přibíka Pulkavy z Radenína se zabývá králem Václavem III. v odstavci s názvem *„O tom, ještě král Václav v Olomúci zabit, a o jiných mnohých přiběžiech, jenž se v zemi dály“*⁶². V této části se na začátku dočteme o provdání Václavovy sestry Anny za Jindřicha Korutanského a Tyrolského. O této události se píše: *„Léto božie ticíc tři sta a šest toho měsiece února král Václav sestru svú Annu Jindřichovi korutanskému a tirolskému vévodě oddal.“*⁶³ Dále pokračuje zprávou o knížeti Lokýtkovi, který lstivě dobyl oblast kolem města Krakova, a král chtěl zkrotit jeho smělost. *„Zatím pak s Loktek s pány a s měščany svými uradiv sě krakovské a zandomířské země lstivě od krále českého dobyl. Proněžto jeho smělost král chtě skretiti shromazdiv vojsko vzdvihl sě k Krakovu.“*⁶⁴ Zde autor zmiňuje také země, o které v Polsku český král přišel. Jednalo se o Krakovsko a oblast okolo města Sandoměř. Obě tato města se nachází na jihu Polska. Proto shromáždil vojsko a vytáhl na Krakov. Pokračuje v kronice takto: *„A když na téj cestě přijel do Olomúce, v děkanovu domu sě rozhostil.“*⁶⁵ Cestou do Polska dorazil do Olomouce a ubytoval se v děkanově domě, tady se kronikáři shodují.

Je zajímavé, že v této kronice objednané od Karla IV. není vůbec žádná zmínka o předání koruny Otovi Bavorskému v Brně, možná proto, že král Karel IV. měl

⁶⁰ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 144.

⁶¹ Tamtéž, s. 144–145.

⁶² *Kronika Pulkavova*, překlad J. Emler, in: *Fontes rerum Bohemicarum V*, Praha 1893, s. 315.

⁶³ Tamtéž, s. 315.

⁶⁴ Tamtéž, s. 315.

⁶⁵ Tamtéž, s. 315.

přemyslovskou dynastií, ve které nepřímo pokračoval, zidealizovanou? Těžko říct. Je zde též zmíněn čas a místo vraždy. Podle této kroniky se Václav v horkém dni se procházel po místnosti a poté, jak autor píše: „*Jeden nevěrný a nešlechtný syn, přistúpiv k královi, au sě nic na něho nedomní, uhledav ten čas, v němž s ním žádný nebyl, tři rány královi nožem smrtebné učinil a s tiem ihned utekl.*“⁶⁶ V tomto se tato kronika shoduje s kronikou Zbraslavskou, kde král též podlehl třem smrtelným ranám.

O vrahovi se zde Pulkava vyjadřuje takto: „*A kakžkoli toho času nebyl viděn jest, kto by ten skutek spáchal, však té chvíle ihned skoro jeden rytieř jménem Kunrat z Poešteina urozením Durink vysunul sě z sieni krvavý nóż v rucě nesa, jenž když běžieše, ti ješto před sieni biechu, jeli jeho a ihned zabili.*“⁶⁷ Podle něj při tom činu útočník nebyl viděn, ale objevil se tam rytíř jménem Konrád z „*Poeštejna*“⁶⁸ (Botenštejna), urozený Durynk, znovu jistá podobnost se Zbraslavskou kronikou i Dalimilovou kronikou, který vyběhl s krvavým nožem z místnosti krále, a ti, kteří byli před síní, se ho ihned chopili a zabili ho. Dočteme se zde i o měsíci, ve kterém se tato vražda odehrála, doslova tedy „*měsiece serpna*“⁶⁹ a též o věku zabitého krále, jenž prý zemřel ve věku „*osmnácte let v stáří jsa nižádného dědice neostavil po sobě*“⁷⁰, tedy zemřel v osmnácti a bez dědice. Údaj o věku je poměrně zajímavý, podle oficiálních pramenů však není přesný údaj, protože král zemřel v šestnácti letech. Špatný věk převzal zřejmě od Petra Žitavského, stejně jako popis jeho vraždy. Podle této kroniky bylo tělo krále přeneseno z Olomouce do kláštera na Zbraslavi.

Dále se pak zmiňuje, kdo přebral po králi Václavovi uherskou a polskou korunu: „*Po jeho smrti jako nejbližší Loktek dědic krále polského Přemyslava Polsko obržal a Otta vévoda bavorský uherským králem byl volen.*“⁷¹ Tedy uherskou korunu získal Ota, vévoda bavorský, a polskou korunu obdržel Vladislav Lokýtek. Tady se opět vracím ke svému názoru, že z Václavovy smrti profitovali jiní panovníci, zejména ti z okolních zemí, kteří se obávali velkého vlivu Přemyslovců v Evropě, a tudíž mohli usilovat o královu smrt. Kronika Pulkavova neviní z vraždy přímo Konráda z Botenštejna, podobně

⁶⁶ *Kronika Pulkavova*, překlad J. Emler, in: *Fontes rerum Bohemicarum V*, Praha 1893, s. 315.

⁶⁷ Tamtéž, s. 315.

⁶⁸ Tamtéž, s. 315.

⁶⁹ Tamtéž, s. 315.

⁷⁰ Tamtéž, s. 315.

⁷¹ Tamtéž, s. 315.

jako kronika Zbraslavská, ani nikoho z okolních panovníků, pouze píše, že se tam vyskytl v téměř stejný moment. Králova smrt, ale dále nerozvádí.⁷²

Na konci této kapitoly už se zmiňuje o výběru nového českého krále. Zajímavá je ještě část, kde píše: „*Uslyšav zatiem král říšský smrt krále Václavovu, s vojskem s velikým přitáhl, chtě tomu, aby syn jeho králem byl. Nebo jest byl král Václav syn sestry Albrechtovy říšského.*“⁷³ Zmiňuje soupeření o trůn mezi Rudolfem Habsburským a Jindřichem Korutanským a uvádí, že jakmile se dozvěděl o smrti Václava III. císař Svaté říše římské Albrecht, velmi usiloval o to, aby se českým králem stal jeho syn Rudolf, a vyrazil s velkou armádou do českého království. Zajímavé je, že byl Albrecht velmi rychle připraven na možnost dosadit Rudolfa na český trůn.

Pulkava se v této kronice však nezmiňuje o účasti na vraždě Václava III. z řad ostatních zájemců o český trůn, které mohl lákat zisk českého království po králově smrti.

2.1.4. Kronika Františka Pražského

V kronice Františka Pražského se o Václavovi III. píše v kapitole číslo 18 s názvem „*O smrti slovatného českého krále Václava*“⁷⁴, kde se kronikář věnuje smrti Václava II. Podobně jako ve Zbraslavské kronice zde František Pražský uvádí králova závěť, která je totožná se zápisem Petra Žitavského. Zmiňuje se též o právech na vládu v českém království i o Bohu, který má předat Václavovi rozum, ale zároveň naléhá na syna, aby měl Boha v úctě a bál se ho.⁷⁵

Václav III. je však hlavně popisován v kapitole číslo 28 s názvem „*Jak mladý Václav nastoupil vládu po otci a jak byl zavražděn*“. Na úvod je zde zmíněno, že Václav III. byl mladý král, který už od začátku vlády měl tři království, uherské, české a polské. Také je tu poznámka o jeho vzhledu: „*Byl na pohled spanilý, zjevem sličný, dokonale obdařený dary přírody a miloval svůj národ.*“⁷⁶ František Pražský ho tedy popisuje jako prakticky dokonalého muže, co se týče vzhledu. Též jsou mu zde skládány poklony podobně jako ve Zbraslavské kronice, z které zřejmě vycházel. Kronikář píše také o tom,

⁷² *Kronika Pulkavova*, překlad J. Emler, in: *Fontes rerum Bohemicarum V*, Praha 1893, s. 315–316.

⁷³ Tamtéž, s. 316.

⁷⁴ *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 74.

⁷⁵ Tamtéž, s. 74.

⁷⁶ Tamtéž, s. 75.

že Václav III. se stihl 5. října 1305 oženit s Violkou, což byla dcera vévody z Těšínska, jak zde uvádí. Také stihl ještě následujícího roku v Praze provdat svou sestru Annu za Jindřicha Korutanského.

Autor se zmiňuje, že společnost, která krále obklopovala, na něj měla špatný vliv. František Pražský to uvádí takto: „*Avšak špatná společnost kazí dobré mravy. Králi, ještě mladíčkoví, dali někteří šlechtici v Uhrách za služebníky své syny, kteří ničemným obcováním sváděli poddajnou duši mladého krále k mnohým nedovoleným věcem. Neboť začal s nimi být rozpustilý, pít víno až do opilosti, trávit bezesné noci v pitkách, věnovat se hodům, oddávat se špatným mravům a zvráceným zvykům.*“⁷⁷ Krále pak v opilosti žádali o královské statky, které jim, jak je zde zmíněno mnohokrát, dal. V této kronice je patrné, jak jsem psal již na začátku, že autor hodně čerpal z kroniky Zbraslavské. Informace většinou zkrátil o data a roky.

Dále autor pokračuje zprávami o předání koruny uherské Otovi, vévodovi bavorskému⁷⁸. Píše: „*Dokonce i korunu království uherského s četnými jinými královskými odznaky dobrovolně postoupil Otovi, vévodovi bavorskému, pocházejícímu rovněž z rodu uherských králů a dobrovolně se zřekl před četnými knížaty a šlechtici v jeho prospěch všech práv, která měl v Uhrách.*“⁷⁹ Také je tady poznámka, že Ota poté vtrhl do Uher a s velkým úsilím se stal uherským králem. Na rozdíl například od Zbraslavské kroniky zde není napsáno místo předání koruny, tedy Brno. Poté svolal Václav III. velkou armádu „statečných“ bojovníků proti Lokýtkovi, který vůči mladému králi, jak se zde můžeme dočíst, „*napáchal přemnoho zlého*“⁸⁰. Václav III. proti němu vytáhl do Krakova přes Olomouc. Dočteme se tu podobně jako v ostatních kronikách o místě, ve kterém se král v Olomouci ubytoval, a to v domě děkana v Olomouci.

Vraždu popisuje František Pražský podobně jako ve Zbraslavské kronice: „*Byl tam v domě děkana proklán smrtelnými ranami.*“⁸¹ Jeho osobu přirovnává k líbeznému květu nebo ke světlu českého národa, které odešlo. Toto téměř jistě převzal z kroniky Zbraslavské, kde je přirovnání velmi podobné. Za vraha a původce zločinu považuje Němce Durynka, který byl podle něj schopen každé špatnosti, a třemi smrtelnými ranami

⁷⁷ František Pražský, *Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 75.

⁷⁸ Tamtéž, s. 75.

⁷⁹ Tamtéž, s. 75.

⁸⁰ Tamtéž, s. 75.

⁸¹ Tamtéž, s. 75.

se stal pachatelem tohoto hrozného činu. Stalo se to roku 1306 a králi bylo osmnáct let. Osud králova vraha popisuje tak, že „*byl rozsekán na kusy a sežrán psy*“⁸². Dále se dočteme, že po smrti krále byly všude „*páchány násilnosti na poddaných zlobou a mocí násilníků, začaly být zabírány statky řeholních i světských duchovních.*“⁸³ Na konci tohoto úseku věnovaného Václavovi III. je ještě zmínka o konci přemyslovského rodu, který vymřel po meči. Píše se zde: „*Silný královský rod byl přemožen uštknutím smrti zcela, neb potomek mužský tu žádný na světě nezbyl. Zůstaly toliko svazky, jež pohlaví ženského byly. Sirý národe český, pěj proto žalozpěv smutný: „Takový domácí král, ach, nikdy ti nebude dopřán. Právem, království, lkáš: vždyť přišlo jsi o sedm českých a takto jsi ubohým sirotkem. Já, jenž to píši, velice truchlí – a každý ať podobně truchlí, kdo čte to!*“⁸⁴ Toto je přímý citát ze Zbraslavské kroniky, takže není pochyb o tom, že z ní autor čerpal.

František Pražský v této kronice také jako vraha označil německého Duryňka, ale nejmenoval ho. Zřejmě se však jedná o Konráda z Botenštejna. Při čtení této kroniky jsem, až na pár maličkostí,⁸⁵ viděl velkou podobnost s kronikou Zbraslavskou (autor například používá stejné formulace).

2.1.5. Kronika Beneše Krabice z Weitmile

V další kronice, ze které čerpám, se nachází část o šestém králi českém Václavovi III. v poznámkách o roku 1306. První zmínka, podobně jako v kronice Františka Pražského, začíná Václavovou svatbou s Violou, s dcerou vévody Těšínského. Tu zde popisuje jako „*sličnou dívku*“⁸⁶ Je tu rovněž zmínka o královské svatbě starší královny sestry Anny s Jindřichem Korutanským.

Je zřejmé, že když Karel IV. najímal Beneše, aby poupravil kroniku Františka Pražského, že se tu bude nalézat mnoho pasáží, ve kterých jsou si tyto kroniky podobné. Zároveň oba autoři vycházeli ze Zbraslavské kroniky, takže s tou je zde také hodně podobností. Také tu však najdeme několik odlišností, například je zde zmínka o Elišce Přemyslovně, matce Karla IV., která se v ostatních kronikách nenachází. Píše zde: „*A*

⁸² *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha, 1987, s. 75.

⁸³ *Tamtéž*, s. 75–76.

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 76.

⁸⁵ *Tamtéž*, s. 75–76.

⁸⁶ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

pannu Elišku, svou druhou sestru dal na vychování do kláštera svatého Jiří na Hradě pražském, avšak ve světském šatě.“⁸⁷ Beneš do této části kroniky, kde píše o smrti Václava, vložil část, kde uvádí radu pro budoucí potomky, aby si vzali ponaučení ze „života a smrti tohoto slavného knížete“⁸⁸, jak ji prý našel v pravdivých spisech a též jak se ji dozvěděl od věrohodných předků. Můžeme tedy pozorovat, že nečerpal pouze z ostatních kronik a záznamů, ale také z vyprávění dalších pamětníků.

O začátku Václavova života píše toto: „*Tento král, Václav mladší, dokud byl chlapec, byl vychováván mezi chlapci a chlapci – nikoli věkem, nýbrž rozumem.*“⁸⁹ Václav byl vychováván jenom mezi chlapci. Naznačuje zřejmě tedy, že se tato výchova podepsala na jeho „*lehkomyšlnosti*“. Pokračuje: „*Neměl ani rádce ani učitele, který by se nad ním slitoval, ale od dětských let si dopřával všech choutek a nebyl ovládán, ale vládl.*“⁹⁰ Přirovnává Václavův život ke knize králů, kde se nachází podobný příběh. Píše zde: „*Podobný příběh čteme v knize králů o Helim, nejvyšším knězi, a jeho synech, které otec nikdy nevyplísnil za výtržnosti, a proto špatným koncem skončili svůj život, jakož jej ó běda skončil i tento král.*“⁹¹ Nedobrý vliv na něj podle Beneše měli synové českých pánů a šlechticů, které měl král při pobytu v Uhrách. Král totiž se s těmito mladými šlechtici oddával pití vína až do opilosti, spal do poledních hodin a zanedbával své královské povinnosti, mezi které řadí služby boží anebo naléhavé porady. Pouze se prý „*zdvihl od skončeného oběda, věnoval se prázdným hovorům a povídačkám.*“⁹² Na jeho chování se podepisovala špatně vybraná společnost, díky níž se přestal bát lidí a Boha.

Také píše o rozdávání statků a hradů jako ve Zbraslavské kronice. Prý v jeho okolí nebyl nikdo, kdo by ho činil lepším. Beneš nechápe, proč se jeho otec nepostaral o lepší výchovu. Píše: „*Vskutku nevím, proč se jeho otec, přemoudrý kníže, nepostaral tomuto mladíkovi od začátku jeho života o lepšího vzdělavatele nebo přísnějšího vychovatele.*“⁹³ Následně uvádí, že po smrti svého otce si jednoho dne postavil hrnce do řady podle počtu, kolik bylo pánů, bouchal do hrnců a dával jim jména těch pánů a říkal u toho: „*Ty takový pán, vrať mi takový hrad, jež držíš. Tak rozbiji hlavy svých poddaných, kteří se proti mně*

⁸⁷ Beneš *Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

⁸⁸ Tamtéž, s. 180.

⁸⁹ Tamtéž, s. 180.

⁹⁰ Tamtéž, s. 180.

⁹¹ Tamtéž, s. 180.

⁹² Tamtéž, s. 180.

⁹³ Tamtéž, s. 180.

postaví.⁹⁴ Tato událost podle Beneše vzbudila strach u poddaných, jaký král vlastně z Václava bude, a báli se o svoji budoucnost, aby později nevyhnal i je. Tady můžeme vidět trochu kontrast se Zbraslavskou kronikou, kde Václava spíše vychvalují, a v této kronice českého krále příliš nešetří.

Poté prý dorazili poslové z Polska, že jeho državy jsou pustošeny vévodou Lokýtkem. Reakce Václava na tuto zprávu byla: „*Král tedy shromáždil vojsko a namířil své kroky do Polska.*“⁹⁵ Přitáhl do Olomouce, kde se zdržel při čekání na vojsko. V této kronice je také zmíněno místo vraždy, tedy Olomouc. Vraždu Václava III. popisuje takto: „*Jednoho dne však, když se týž král chtěl po obědě oddat spánku a všichni kolem něho dokonce neopatrně odešli, nějaký špatný člověk, prý národností Durynk, si vyčíhal hodinu, kde krále našel samotného a mečem ho ukrutně zavraždil a odešel od něho, dokud král nevyпустиł duši.*“⁹⁶ Následně se o tomto činu dověděli ostatní, vrah byl chycen a „*v těžce chvíli roztrhán na kousky*“⁹⁷. Beneš zmiňuje i datum, kdy k této události došlo. Podle něj se to stalo 12. srpna roku 1306 v osmnáctém roce Václavova života.

Poté popisuje, že jeho smrtí vymřela vládnoucí dynastie Přemyslovců. „*Tímto králem a jeho žalostnou smrtí vyhaslo světlo a pokolení knížat a králů českých, pocházejících od Přemysla, prvního knížete, v linii mužského pohlaví.*“⁹⁸ Dále si Beneš pokládá otázky, proč nechali krále samotného, proč odešli, proč ho nechránili jeho špatní přátelé, kde byli všichni ti, co byli nejbližší, když se rozdával majetek atd. Tuto ledabylost komentuje takto: „*Nedbalost totiž a úklad jsou totéž. Kde byli tehdy hofmistr, komorník, maršálek, kteří jsou vždy první, když se rozdělují dary? Kde byli páni urození a strážci královského majestátu?*“⁹⁹ Ze smrti Václava vlastně viní nejen vykonavatele činu Durynka, ale i všechny ty, kteří ho vědomě či nevědomě opustili, a tím pádem se také podepsali na jeho skonu. Tím vlastně podezírám ze smrti Václava českou šlechtu.

Též se zmiňuje o místu, kde bylo tělo českého krále pohřbeno. Nejprve to byl kostel v Olomouci. Až později jeho sestra „*jasná paní*“¹⁰⁰ Eliška převezla ostatky do Zbraslavského kláštera. Dále se v této části o roce 1306 zmiňuje o volbě příštího českého

⁹⁴ Beneše *Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 181.

⁹⁵ Tamtéž, s. 180.

⁹⁶ Tamtéž, s. 180.

⁹⁷ Tamtéž, s. 180.

⁹⁸ Tamtéž, s. 181.

⁹⁹ Tamtéž, s. 180.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 180.

panovníka. Je tady ještě popisována úsměvná historka, že když se nemohli shodnout na volbě mezi Jindřichem Korutanským a Rudolfem Habsburským, královský komorník Tobiáš z Bechyně prý řekl: „*Protože se nemůžeme shodnout na volbě knížete, je třeba, abychom zvolili za knížete některého z rolníků vesnice Stadice, odkud pocházel Přemysl, první český kníže, a aby se oženil s pannou Eliškou, dcerou krále Václava.*“¹⁰¹ Není však divu, že se tato myšlenka neuchytila mezi ostatními šlechtici.

Kronika Beneše z Weitmile je poměrně obsáhlá co do informací o osobě Václava III. a přidává i nové události z Václavova života. Například zmiňuje příběh o bouchání krále Václava do hrnců, který se v jiné předešlé kronice nenachází. Za vykonavatele vraždy označuje Durynka, ale z celkového osudu Václava III. viní například i českou šlechtu, která se na ní vlastně podílela svou neostražitostí.

2.1.6. Neplach, Stručné sepsání kroniky římské a české

V této kronice Neplachově je zmínka o Václavovi III. psána v části Léta Páně 1306 a 1307. Roky jsou zde u některých událostí totiž nepřesné, a proto například smrt Václava III. připisuje k roku 1307. U letopočtu 1306 se píše: „*Zemřel král Václav, který vládl osm let a založil Královskou síň.*“¹⁰² Tím je tedy myšleno, že zemřel Václav II., který založil Zbraslavský klášter, kde byl i pohřben. Též se zde dočteme o manželce zemřelého krále, kterou byla Guta, dcera římského krále Rudolfa. Dodává k této informaci až magický nádech, protože když prý zemřel Václav II., tak se „*zastavila řeka Otava v Písku od půlnoci do tří hodin a všichni, kdo byli přítomni té podívané, žasli a divili se tak neobyčejnému úkazu.*“¹⁰³ Zmiňují to zejména proto, že se prý stejná událost opakovala, když byl zabit Václav III. Dokonce prý téměř až obrátila svůj proud, a tím „*předznamenala zlé časy.*“ Téměř totožný zápis můžeme nalézt i v kronice Zbraslavské. Je tedy zřejmé, že autor čerpal z jejich zápisů. K těmto zlým časům přidává i následnou ztrátu území získaných za vlády Václava II. Ztrátu těchto území po smrti posledního Přemyslovce zde i vyjmenovává: „*Království uherské, polské, krakovské, pomoránské, velká část Ruska, území sieradské, míšeňské, všechny tyto země odpadly od království a*

¹⁰¹ Beneše Krabice z Weitmile, *Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 181.

¹⁰² Neplach, *Stručné sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 546.

¹⁰³ Tamtéž, s. 546.

z různých stran začaly plenit Čechy a Moravu.¹⁰⁴ Dále zde ještě zmiňuje, že za tyto špatné časy mohlo také soupeření dvou žen, konkrétně královny vdovy po Václavovi II. a jeho dcery Elišky, která se stala manželkou Jana Lucemburského.

Zajímavé je, že o těchto situacích píše, když se ještě ani nedostal ke smrti Václava III. K němu se dostává až v úseku Léta Páně 1307. Dočteme se tady: „*Mladý Václav byl korunován na českého krále. V prvním roce své vlády postoupil uherské království Štěpánovi, vévodovi bavorskému, synu Jindřichovu, který měl za manželku dceru Bély, uherského krále, a s ní zplodil zmíněného Štěpána.*“¹⁰⁵ Správně by to měl být Ota Bavorský. O místu předání uherské koruny se píše, že Václav předal Otovi království uherské v Praze, kdežto v ostatních kronikách se zmiňují o Brnu. Dočteme se zde, že Václav předal míšeňské území do vlastnictví Janovi, synovi Rudolfa, zesnulého římského krále, a též vyměnil území krakovské za knížectví opavské.¹⁰⁶ „*Dále také království velkopolské se zemí sieradskou a pomořanskou se všemi dolními zeměmi dal podle lenního, či poddanského práva hlohovskému knížeti Boleslavovi.*“¹⁰⁷

Následně se dostává k vraždě Václava III. O této události píše: „*Tento mladý král Václav byl zabit v Olomouci a přenesen na Zbraslav a tam i pochován.*“¹⁰⁸ Uvádí podobně jako v jiných kronikách, že místem, kde byl mladý král zabit, byla Olomouc. Jeho ostatky byly následně přeneseny na Zbraslav, kde byl pohřben.

Krátce se zmiňuje i o Václavově manželce: „*Jeho manželka sedmá královna se jmenovala Eliška (Viola) a byla dcerou těšínského vévody.*“¹⁰⁹ Jméno Eliška přijala jako manželka Václava III. Následně v části „*Léta Páně 1308*“¹¹⁰ píše, co se stalo po králově smrti. Ota po Václavově smrti ztratil Uhry. České země si zvolily za krále Rudolfa, vévodu rakouského, který zemřel při obléhání Horažďovic.

Tato kronika je velmi strohá a působí velmi zmatečně, například Václavovu smrt datuje až do roku 1307 anebo Otu Bavorského jmenuje jako Štěpána a Václava II.

¹⁰⁴ Neplach, *Stručné sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 546.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 546.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 546.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 546.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 546.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 546.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 546.

označuje jako Václava IV. O vrahovi Václava zde autor nepíše vůbec nic, ani o tažení do Polska. Tato kronika rozhodně nepatří mezi nejpřesnější.¹¹¹

2.1.7. Kronika Česká Eneáše Sylvia

V kronice od pozdějšího papeže Pia II. najdeme zmínku o Václavovi III. již v kapitole o jeho otci Václavovi II., kde Eneáš popisuje, jak Václava III. vydal jeho otec ve třinácti letech do Uher a jak si ho po korunování uherským králem vzal zpět i s uherskými korunovačními klenoty.¹¹²

Hlavní záznamy o Václavovi III. se však nalézají až v kapitole následující s číslem 29 a s názvem „*O Václavovi, českém králi sedmém*“.¹¹³ V této části kronikář píše o tom, že: „*Po Václavovi syn jeho kraloval, ačkoliv téhož jména, mravy však daleko nerovný.*“¹¹⁴ Hned si můžeme všimnout, že v této kronice si autor posledního Přemyslovce neidealizuje. Eneáš kritizuje doslova královo opilství a rozdávání královského majetku mezi jeho společníky. Zmiňuje se o tom takto: „*Kterýž když se na ožralství a na najmrzutějšíe stranu života ve dne v noci oddával a jiných statek odjímal, s cizími ženami obcoval, v Holomúci, moravském městě, když sám v domu děkana biskupského kostela se procházel, třmi ranami zaboden jest, dvamezcietma let maje umřel.*“¹¹⁵ Jako další královu neřest zmiňuje obcování s cizími ženami.

Jeho smrt autor popisuje podobně jako v kronice Zbraslavské, že byl ubytován v Olomouci v domě děkana a vrah ho zabil třemi ranami při odpolední procházce. Zajímavé je, že v jednom překladu Mikuláše Konáče se píše, že Václav III. zemřel ve věku 22 let, což se liší od ostatních kronik. Naproti tomu v druhém překladu od Jana Húska je popisována smrt Václava III. podobně jako v prvním překladu, ale dočteme se zde jako ve většině kronik, že zemřel v osmnácti letech: „*Jenž když opilstvu a nejmrzutější částce těla dnem i nocí svoloval a jiných zboží roztrhával a cizím ženám posměch činil, v Olomouci, moravském městě, když sám v domu děkana biskupského kostela rozcházíše, třmi ranami zboden osmnadcte let od narození maje, zahynul jest.*“¹¹⁶ Zároveň se v obou překladech píše, že není známo, kdo způsobil královu smrt. Eneáš

¹¹¹ Neplach, *Stručné sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 546.

¹¹² *Kronika Česká Eneáše Sylvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 117.

¹¹³ Tamtéž, s. 118.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 118.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 118–119.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 118–119.

pachatele komentuje takto: „*Kto by té smrti puovod byl, nevědín, ačkoliv Kundrát rytieř, Durynk, krvavý nesa tesák, vyjítí z pokoje vidín byl. Aten prvé osekán jest od lidského zbuřenie, než se v účinku poznal.*“¹¹⁷ Pouze se tedy zmiňuje, že z pokoje vyšel rytíř Konrád Durynk s krvavým nožem a byl okamžitě probodnut, bez toho, aby cokoliv řekl nebo se k něčemu přiznal. Takže není přímo označen jako králův vrah.

Eneášova kronika se tak téměř vůbec nevyjadřuje k tomu, kdo je vrah krále Václava, pouze Konráda zmiňuje. Celkově o Václavovi III. v této kronice není dlouhá zmínka. Je to zřejmě způsobeno tím, že Eneáš psal z perspektivy vnějšího státu. Více se rozepsal o Václavovi II.¹¹⁸ Po části o Václavovi III. následuje kapitola číslo 30 s názvem „*O Rudolfovi, českém králi osmém*“¹¹⁹, ve které se věnuje krátkému panování Rudolfa I. Habsburského.

2.1.8. Kronika česká – Václav Hájek z Libočan

Smrt Václava III. v podání Václava Hájka z Libočan je velmi podobná popisu v kronice Zbraslavské. Také ze začátku kralování příkládá Václavovi III. samé kladné vlastnosti: „*Ten mládenec byl velmi krásné tváři a výborné postavy, jeho zpuosobu a krásnému obličejí divili se i jiní národové a výmluvný byl velmi: jazyk Latinský, řeč Německú, Uherskú i Českú dobře uměl, jak jednu, tak druhau, k lidem duchovním zvláštní měl lásku, Jindřicha opata Sedleckého, a Kunrada, opata Zbraslavského, nad jiné miloval, on na ty obzvláště laskav byl.*“¹²⁰ Prý byl také velmi pobožný a pravidelně navštěvoval bohoslužby.

Václav Hájek doplnil příběh Václava III. o událost, kterou zřejmě převzal z kroniky Beneše Krabice z Weitmile. Mám na mysli onen příběh s mlácením do hrnců. Jednoho dne si král ve svém sídle na Pražském hradě k sobě zavolal dva komorníky a přikázal jim, aby mu přinesli hrnce a dali je do řady, a on pak kyjem bouchal do hrnců, dával jim jména zemských pánů a u toho říkal: „*A ty pane vrať mi zámek, který držíš*“¹²¹, až rozbil všechny. Hájek také dodává informace o svatbě Jindřicha Korutanského a

¹¹⁷ *Kronika Česká Eneáše Sylvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 119.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 118–119.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 119.

¹²⁰ *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, novým jazykem přepsal V. Flajšhans, in: *Kronika česká Václava Hájka z Libočan IV.*, Praha 1920, s. 189.

¹²¹ Tamtéž, s. 190.

Václavovy sestry Anny. Je zajímavé, že Hájek nepíše nic o tom, že by byl král opilec nebo že měl problémy s pitím, na rozdíl od jiných kronik.

Královu smrt popisuje tak, že jednoho dne před krále předstoupili jeho páni a žádali ho, aby území nezmenšoval, ale spíše ho rozšiřoval podobně jako jeho otec. Upozorňovali ho, že polské državy si chce vzít Vladislav Lokýtek, a nabádali ho k přípravě výpravy s cílem zkrotit jeho všetečnost. Je zde vidět opravdu velká podobnost s kronikou Benešovou, ale najde se tu i pár odlišných částí.

Podle této kroniky například požádal o pomoc také vévodu Otu Bavorského, se kterým se setkal v Brně při tažení do Polska. Hájek toto setkání popisuje takto: „*A sjeli se spolu v Brně. Tu král znamenav jeho hotovost, a vida, že jest on z rodu králuov Uherských, povolav panuov Českých, některých rad svých, s nimi se na to uradiv, dal Ottovi sv. korunu Uherskú, kteréž byl s sebu přinesl z Uher až do Prahy; též i jiná arma i oděv k tomu náležitý i právo své všecko, kteréž měl k tomu náležitý i právo své všecko, kteréž měl k tomu králosvství Uherskému, tu v Brně přede všemi pány jemu Ottovi vzdal.*“¹²² Hájek popisuje, jak král Václav III. odevzdal uherskou korunu Otovi Bavorskému v Brně přede všemi. Výměnou za to mu Otta měl pomoci dosáhnout zpět polské území.

Dále se krátce zmiňuje, jak se Ota vydal do Uher a stal se tam králem, a to konkrétně takto: „*Potom pak Otta (leta Božího tisícího třístého jedenáctého), vzav korunu a jiné potřeby, do Uher vtrhl a tu brzo králem učiněn i korunován.*“¹²³ To je však nepřesné datum, které Hájek ve své kronice používá, neboť Ota se nechal korunovat uherským králem již v roce 1305 ve Stoličném Bělehradě (Székesfehérvár) a vládl zde jako Béla V. Poté se společně vydali do Olomouce, kde se ubytovali v hlavní síni děkanova domu. Armáda se ubytovala okolo města na polích. Pak se král v horkém letním dni pouze v košili a plášti procházel a podle Hájka doslovně psáno: „*Tot' nějaký lotr zrádný krále zabil a ukončil kralování své vlastní krve.*“¹²⁴ Hájek tedy, na rozdíl od ostatních kronik, neoznačil za vraha Duryňka Konráda z Botenštejna, ani ho zde nejmenoval.

¹²² *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, novým jazykem přepsal V. Flajšhans, in: *Kronika česká Václava Hájka z Libočan IV.*, Praha 1920, s. 192.

¹²³ Tamtéž, s. 192.

¹²⁴ Tamtéž, s. 193.

Domnívám se, že Hájek z Libočan uvažoval již trochu jinak než předchozí autoři kronik a neoznačil, ani nenastínil osobu vraha, mohlo to být z toho důvodu, že si byl vědom neexistence dostatečných důkazů k prokázání viny.

2.2. Uherské kroniky

2.2.1. Kronika Jána z Turca

Uherská kronika Jána z Turca se zmiňuje o Václavovi III. poprvé v části s názvem: „*Do Uhorska privedú kniža Václava, syna českého kráľa, tam ho korunujú a tak potupia chlapca Karola*“¹²⁵. Ta popisuje výběr nového uherského krále po smrti posledního arpádovského krále Ondřeje III.

Uherští baroni nebyli ve výběru jednotní a rozdělili se na dvě skupiny. Mocnější skupina baronů tvořená například velmoži Matúšem z rodu Abovců, Omodejem a Ugrínem z rodu Čákovců a ještě mnoho dalších se přidala na stranu „*chlapce Karla a nazývali ho kráľom*“¹²⁶. Autor zde dodává, že ho pouze slovem označovali za krále, nebyl jím však ve skutečnosti. Ten chlapec Karel, jak ho zde zmiňují, byl celým jménem Karel Robert z poměrně slavného rodu Anjouovců¹²⁷. Druhá skupina, která nechtěla za krále Karla, se vydala červnu do Čech ke králi Václavovi II., kterého „*poprosili, aby prevzal vládu nad Uhorským kráľovstvom*.“¹²⁸ Tato zmínka o tom, jak se do boje o uherský trůn dostal Václav II., je poměrně zajímavá. Český král byl osloven druhou skupinou uherských převážně církevních hodnostářů. V té byl např. kaločský arcibiskup, jágerský biskup Ondřej, varadímský biskup Imrich anebo spišský biskup Jakub. Mimo církevní představitele se v této skupince nacházel například: „*Dominik, syn Štefana Poršu, niekdajšieho hlavného taverníka*“¹²⁹ *kráľa Ondreja, Mikulášov syn Demeter*.“¹³⁰

¹²⁵ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: Kronika Jána z Turca, Bratislava 2014, s. 449.

¹²⁶ Tamtéž, s. 449.

¹²⁷ Tamtéž, s. 449.

¹²⁸ Tamtéž, s. 449.

¹²⁹ „Taverník“ – vysoký královský hodnostář Uherského království. Název je odvozený je od slovanského tovor (truhla). Původně byl správcem knížecí pokladny a poté královské pokladny. Ve 12.-13. století postupně převzal správu nejen dvorských příjmů, ale i dalšího majetku krále. Úřednický vliv taverníka postupně rostl a změnil se na pokladníka. Představitel byl zároveň též členem královské rady. Jeho význam postupně upadal od začátku 16. století. - Bartl J., Čičaj V., Kohútová M. a kol.: *Slovak History chronology & lexicon*. Bratislava: MEDIA TRADE – Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002, s. 317.

¹³⁰ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: Kronika Jána z Turca, Bratislava 2014, s. 449.

Ján z Turca zmiňuje, že českého krále si vybrali, neboť Václav II. byl synem Kunhuty Uherské, dcery uherského krále Bély IV. Je zde také napsáno, jak český král vyřešil přijetí nabídky uherské delegace. „*Samotný Václav nechcel prísť do Uhorska, ale za českú stranu dal Uhorom za zákonitého kráľa v jednom meste pri rieke Morava, nazvanom Hodonín, kde sa zišli všetci uvedení veľmoži a biskupi, svojho syna, narodeného z dcery cisára Rudofa, ktorý sa takisto volal Václav.*“¹³¹ Václav II. sám tedy do Uher neodjel, ale korunu získal pro svého syna Václava, který byl zároveň, jak zde autor zmiňuje, z matčiny strany vnukem císaře Svaté říše římské Rudolfa.¹³²

Všichni zmiňovaní církevní hodnostáři a šlechtici se sešli v moravském městě Hodoníně. Přijetí koruny stvrdili podle zápisu tak, že: „*Vyhotovili listinu, potvrdili ju a prijali rozhodnutie jednomysel'nou prísahou*“.¹³³ Všichni zúčastnění tedy jednomyslně přísahali věrnost novému panovníkovi a zazpívali „*Tebe, Boha, chválíme*“.¹³⁴ Následně se delegace přesunula do města Stoličný Bělehrad (Székesfehérvár), kde arcibiskup kaločský před zraky všech již zmiňovaných hodnostářů malého Václava korunoval jako uherského krále Ladislava V. Korunovace se podle autora neodehrála ve městě Ostřihom, protože v té době nebylo obsazené Ostřihomské arcibiskupství.

Dále se dočteme, že mladý král se usadil v Budíně. V odstavci s názvem „*Král Ladislav a či Václav odišiel z Uhorska a vrátil sa do Čiech*“¹³⁵ se dočteme, že měl Václav III. problém s baronskou opozicí. Tuto formu opozice popisuje Ján z Turca takto: „*Nedali mu ani jeden hrad, nijakú moc ani vládu, žiadne kráľovské práva podobne jako chlapcovi Karolovi.*“¹³⁶ Takže Václav sice byl uherský král, ale kvůli této opozici byla jeho vláda zřejmě pouze formální. V Uhersku totiž stále probíhaly dohady o tom, kdo je vlastně uherským panovníkem. Jedna část vrchnosti uznávala Karla a druhá Ladislava (Václava) Tyto dohady však vyřešil roku 1304 Václav II., který „*s početným vojskom do Panónie, na istý čas sa rozložil při Dunaji neďaleko Pešti, vzal svojho syna Ladislava aj s kráľovskou korunou, zajal Wernerovho syna Ladislava, budínského richtára i ďalších a*

¹³¹ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: *Kronika Jána z Turca*, Bratislava 2014, s. 449.

¹³² Tamtéž, s. 449.

¹³³ Tamtéž, s. 449.

¹³⁴ Tamtéž, s. 450.

¹³⁵ Tamtéž, s. 450.

¹³⁶ Tamtéž, s. 450.

vrátil sa do svojej krajiny.“¹³⁷ Vzal tedy svého syna zpátky do Čech společně s uherskou korunou.

Další údaj o Václavovi III. se nachází v odstavci s názvem „*Niektori baróni jako naprotiveň chlapcovi Karolovi privedú do Uhorského kráľovstva bavorského vojvodu Otta a jeho korunovácia, zajatie a vyhnanie*“.¹³⁸ V této části je zejména zmínka o tom, že Ota Bavorský přijel do Uherska s jejich královskou korunou a chtěl se nechat korunovat uherským králem. O Václavovi se zde píše pouze v souvislosti s tím, že odvezl uherskou korunu, kterou vrátil do Uher až Ota. Není zde zmíněno ani to, proč ji přivezl právě on, nebo jak a za co ji od českého krále získal. Tento odstavec končí tím, že Ota sice byl korunován, ale z Uherska byl nakonec vyhnán.

Další zmínky o Václavově cestě do Polska anebo vraždě v Olomouci se zde nenalézají. Zřejmě je to proto, že ještě za jeho života se nechal korunovat uherským králem vévoda Ota Bavorský a v okamžiku vraždy už tedy neměl s uherským královstvím nic společného. Zprávu o tom, jak Václav III. o uherskou korunu přišel, můžeme najít například v kronice Zbraslavské. Zde se však nepíše, že by se Václav vzdal uherské koruny ve prospěch Oty dobrovolně. Pouze se v ní dočteme, že vévodu přivedli do Uher šlechtici. Ota v záznamech Jána z Turca již při příjezdu do Uher vlastnil Václavovu uherskou korunu a roku 1305 se nechal korunovat rukou vesprémského a čanádského biskupa ve Stoličném Bělehradě králem.¹³⁹

2.3. Polské kroniky

2.3.1. Rocznik wielkopolski

V tomto polském ročníku je zmiňován český král Václav III. v odstavci společně se svým otcem Václavem II. v roce 1300, který v tomto roce získal podporu polské vrchnosti a byl zvolen polským králem. V tomto odstavci českého krále oceňují a zmiňují o něm toto: „*Item sub anno domini 1300 Poloni videntes inconstanciam ducis Wladislai predicti, vocaverunt Wenceslaum, regem Bohemie, et in dominum sibi receperunt fugato Wladislao de omnibus terris eciam propriis. Sub qou rege Wenceslao maxima pax et*

¹³⁷ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: *Kronika Jána z Turca*, Bratislava 2014, s. 450.

¹³⁸ Tamtéž, s. 451.

¹³⁹ Tamtéž, s. 451.

*iusticia viguit in Polonia, tanquam temporibus ipsorum heredum.*¹⁴⁰ Tedy, že Poláci povolali českého krále Václava a přijali ho jako svého pána. Také se v této části píše, že za panování Václava II. zavládl v Polsku mír. Poté zde píše, že si vzal dceru polského krále Přemysla Richenzu (Elišku Rejčku), a zmiňují jeho smrt v roce 1305.

Poté se dostávají k Václavovi III., o kterém píše, že nastupuje po smrti svého otce Václava II. Píše o něm krátce, ale neméně zajímavě. Konkrétně je o něm tato zmínka: „*Mortuus vero est anno domini 1305 cui successit filius suun Wenceslaus sed modico temporeregnavit, vix uno anno et dimidio et interfectus est a quodam de familia sua in Olomucz civitate sua, in domo decani infra dormicionem in meridie; hic eciam inconstans fuit et proprie voluntatis.*“¹⁴¹ Kronikář píše, že Václav III. vládl krátce a byl zabit po roce a půl svého panování. Zmiňuje zde i místo a čas jeho vraždy, tedy dům děkana v Olomouci, a že byl zabit v poledne. Zajímavé jistě je označení vraha „*et interfectus est a quodam de familia sua*“¹⁴², tedy doslova, že byl zabit někým z jeho rodiny. Familia se však dá přeložit jako čeleď. Spíše tím tedy mohl označovat také to, že byl zabit někým z jeho vojska, tzv. z vlastních řad.

Není zde tedy žádná zmínka o Konrádovi z Botenštejna. Více se z tohoto pramenu o Václavovi III. však nedozvíme. Autor se zde dále věnuje následnému osudu Polska v témže roce.

2.3.2. Rocznik malopolski

Druhý polský ročník toho o životě a smrti Václava III. píše velmi málo. Prakticky se zde dozvíme jen o Vladislavu Lokýtkovi. Již v roce 1305 prý dobyl „*Terram Sandomiriensem*“, tedy doslovně zemi Sandoměřskou. Zřejmě je tím myšlena oblast kolem města Sandoměř, které se nachází v Malopolsku. Dále v roce 1306 autor zmiňuje, že dobyl zemi českého krále. Konkrétně píše: „*Dux Wladislaus Cracoviam obtinet, rege Bohemie occiso.*“¹⁴³ Což v překladu znamená, že vévoda Vladislav dobyl Krakov, zabitého českého krále. Dále je zde poznámka, že Václav III. byl zabit 4. srpna. Následně se v této části uvádí pouze několik církevních informací.

¹⁴⁰ *Rocznik wielkopolski*, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 41.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 41.

¹⁴² Tamtéž, s. 41.

¹⁴³ *Rocznik malopolski*, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 188.

Rocznik malopolski je velice stručným pramenem, který nezmiňuje žádné bližší informace o životě a smrti Václava III.

2.4. Německé kroniky

2.4.1. Kronika Otakara Štýrského

Německy psaná kronika Otakarova se zabývá hojně také českými přemyslovskými panovníky. Výjimkou není ani Václav III. O českém králi se zde píše například ve spojitosti s uherskou korunou i o jeho souboji s protikandidátem právě na tento trůn, tedy Karlem Robertem z Anjou. Též se zde píše o odvezení uherské koruny sv. Štěpána do Čech. Autor zde poznamenává, že korunu odnesli v kožené brašně. O této události píše takto: „*der junge kunic Wenzla diu kleinat si heten da in gemachet schone, die heiligen krone in ein liderin taschen*“¹⁴⁴. Kronikář zaznamenává i cestu do Krakova.¹⁴⁵ O Václavově vraždě píše doslova, že popíše jen krátce, co se událo. Vraždu popisuje takto: „*Dô er hinze Olmunz kam, dô nâhent im sin ende. den boeswiht unbehende diu gir vaste ruorte darzuo, daz er volfuorte den schedlichen mein. si wurden des enein, dô der kunic slâfes phlac umbe einen mittentac, dô giengen diese zwêne hin und vil gesindes mit in geriht in daz hûs, dâ der kunic pûs und gemaches phlac umb einen mittentac. dô si kômen in die herberge, nû hort die grôzen erge, die der mordaer ane vie. der kunic her gegen im gie an einer stiegen zetal. dô îlte âne twâl der gotes widerzaeme, wie er an die stiege kaeme. hinter dem kunic jungen. und dô er kom gedrungen über den kunic hin, niht lenger spart er in: dô der kunic für sich sach, hinderwerts er in stach rehte gegen dem herzen, daz er von dem smerzen zehant nider viel, daz bluotes sô vil wiel ûz der wunden her, daz er nimmer mêr dehein wort gesprach.*“¹⁴⁶ Píše zde o tom, že Václavova cesta do Olomouce přiblížila jeho konec. Když si šel během dne odpočinout, přišli dva muži po schodech dolů ke králi a bodli ho do srdce. Král pak podle Otakara ztratil mnoho krve a již nikdy více nepromluvil ani slovo. Následně píše, že prý královi vraždu viděli dva jeho služebníci. Od nich pak víme, co se stalo. Právě oni volali, že král

¹⁴⁴ Ottokars Österreichische Reimchronik, ed. J. Seemüller, in: Monumenta Germaniae historica. Hannover 1893, s. 1135.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 1164–1166.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 1166.

je mrtvý. U tohoto záznamu je také zvláštní datace události. Podle Otakarova zápisu římské číslice DCCLXXIII. odpovídají roku 1273 místo správného roku 1306.¹⁴⁷

Otakar tedy ve své kronice nezmiňuje Konráda Durynka, ani nepodezírá nikoho, kdy by mohl stát za vraždou Václava III. Jako jediný píše o dvou vrazích, kteří měli Václava III. bodnout do srdce.

¹⁴⁷ Ottokars Österreichische Reimchronik, ed. J. Seemüller, in: Monumenta Germaniae historica. Hannover 1893, s. 1164–1166.

3. Co kronikáři zmiňují o životě Václava III.

Z vybraných kronik o narození Václava III. nevíme téměř nic. Zbraslavská kronika zmiňuje pouze narození krále prvorozeného syna Otakara, který zemřel nedlouho po narození.¹⁴⁸ Shodně to uvádí i kronika Pulkavova.¹⁴⁹

Zbraslavská kronika Václava III. zmiňuje až v situaci, kdy si ho část uherských stavů vybere jako svého krále. Zde uvádí i starost Václavova otce, který příliš nechtěl svého jediného dědice vydat do Uher, ale nakonec k tomuto kroku svolil.¹⁵⁰ Totožně je na tom kronika Eneáše Silvia, v té se také Václav III. objevuje až ve spojitosti s uherskou delegací.¹⁵¹ Stejně tak tomu je i v Dalimilově kronice.¹⁵²

Naproti tomu Pulkava ve své kronice Václava III. zmiňuje při smrti královny Guty 18. června 1297, Václavovy matky, že s Václavem II. měla též syna jménem Václav a další tři dcery (Markétu, Annu a Elišku). U Václava dále uvádí, že se později stane uherským králem.¹⁵³ Za stejné situace zmiňuje Václava III. i Beneš z Weitmile. Pouze se neshoduje s Pulkavou na přesném dni úmrtí Václavovy matky. Gutinu smrt datuje na 17. června.¹⁵⁴ Stejně tak se s Benešem shoduje zápis v kronice Václava Hájka. Rovněž v jeho záznamu najdeme poznámku o Václavovi III., u kterého uvádí, že je to pozdější uherský král.¹⁵⁵

Naproti tomu Neplachova kronika Václava III. zmiňuje až v roce 1305, kdy umírá Václav II.¹⁵⁶ Totožně tomu je i v kronice Františka Pražského. Ten tuto část však rozkošatil na rozdíl od Neplacha například i o závěť umírajícího krále Václava II., kterou můžeme vidět i v kronice Zbraslavské.¹⁵⁷

U každé z Václavových sester se ve většině kronik kronikáři zmiňují o jejich provdání. Zbraslavská kronika píše o provdání Markéty za vratislavského vévodu

¹⁴⁸ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 62.

¹⁴⁹ *Přibík z Radenína, řečený Pulkava, Kronika česká*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 379.

¹⁵⁰ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 120.

¹⁵¹ *Kronika Česká Eneáše Sylvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 117.

¹⁵² *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 142.

¹⁵³ *Přibík z Radenína, řečený Pulkava, Kronika česká*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 385.

¹⁵⁴ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 178.

¹⁵⁵ *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, novým jazykem přepsal V. Flajšhans, in: *Kronika česká Václava Hájka z Libočan IV.*, Praha 1920, s. 156.

¹⁵⁶ *Neplach, Stručně sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 546.

¹⁵⁷ *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 74.

Boleslava, Anna se vdala za korutanského a tyrolského vévodu Jindřicha. Eliška byla provdána za Jana Lucemburského.¹⁵⁸ Petr Žitavský zde zmiňuje i poslední Václavovu sestru Anežku, která byla dcerou druhé manželky krále Václava II. Alžběty. Její sňatek je však v kronice zmiňován až později.¹⁵⁹

Někteří kronikáři též popisují, jak probíhalo Václavovo kralování v Uhrách. Petr Žitavský se tomuto tématu věnuje poměrně podrobně. Popisuje odchod třináctiletého Václava s velkým množstvím lidí, kteří ho do Uher doprovázeli. Zapsal i místo, datum a průběh korunovace, která se uskutečnila v roce 1301 v den Rufa mučedníka ve Stoličném Bělehradě.¹⁶⁰ Totéž se můžeme dočíst i v kronice Uherské od Jána z Turca, ten však u korunovace neuvádí přesné datum.¹⁶¹ Zbraslavská kronika navíc píše i o stesku a strachu, který měl Václav II. o svého syna.¹⁶² Kronika Jána z Turca se pochopitelně věnuje hlavně Václavovi III., když byl na uherském trůně. Zde se blíže dozvídáme o rozdělené uherské šlechtě, která vybírala nového uherského krále po vymření posledního Arpádovce Ondřeje III. Kronika Jána z Turca popisuje události zvolení velmi podobně jako Zbraslavská kronika.¹⁶³ Ta však byla sepsána téměř o století a půl dříve, je tedy možné, že Ján z Turca se mohl ve svých záznamech inspirovat právě kronikou zbraslavských opatů. Obě kroniky popisují a jmenují představitele uherských šlechticů, kteří vybírají mezi Václavem III. a Karlem Robertem z Anjou.¹⁶⁴ Uherskou korunovací se alespoň částečně zabývají všechny kroniky kromě ročníků polských a Neplachovy kroniky. Není v nich však žádná jiná informace, která by se nevyskytovala v kronice Zbraslavské. Následně pak Václav syna odveze z Uher zpátky do Českého království. Kroniky se zmiňují i o odvezení uherských korunovačních klenotů.

Další velkou událostí, kterou se zabývá hned několik kronik, je svatba s Václava III. s Violou. Opat Petr Žitavský se o tomto sňatku vyjadřuje v nepřilíš pozitivním duchu. Píše totiž, že byl Václav k tomuto sňatku podvodně přemluven svými rádci, neboť Viola nebyla dostatečně odpovídající partnerkou pro českého krále. Pocházela totiž z rodiny chudého šlechtice Měška I. Těšínského. Podle Petra Žitavského mu tuto ženu vybrali

¹⁵⁸ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 170.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 303.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 120–122.

¹⁶¹ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: Kronika Jána z Turca, Bratislava 2014, s. 449–450.

¹⁶² *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 122.

¹⁶³ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: Kronika Jána z Turca, Bratislava 2014, s. 449–450.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 449–451.

proto, aby se neoženil s dcerou nějakého bohatého nebo významného šlechtice a nestal se tak ještě mocnější, než byl v danou chvíli.¹⁶⁵ Nesmíme totiž zapomínat, že Václav byl i králem polským. Petr Žitavský jistě porovnával Violu a její původ s manželkami Václava II., který si bral dcery velmi významných mužů. Například matka Václava III. Guta Habsburská byla dcerou římského krále Rudolfa I. Habsburského.¹⁶⁶ O svatbě s Violou se dočteme v mnoha kronikách, proto můžeme tuto událost po právu považovat za důležitou. Dozvídáme se rok svatby. Ta se podle Petra Žitavského odehrála v roce 1305, přesně 5. října.¹⁶⁷ Tuto informaci můžeme nalézt též v kronice Františka Pražského.¹⁶⁸

O osobnosti Václava III. víme z kronik mnoho informací. Většina kronikářů ho popisuje samými kladnými přívlastky, zvláště pak Zbraslavská kronika, kde je dokonce napsáno, že byl dokonale obdařen dary přírody a zároveň byl i chytrý, neboť uměl mluvit čtyřmi jazyky.¹⁶⁹ Opačně ho vidí zejména Eneáš Silvia, který českého krále osočuje, že se nechoval spořádaně. Porovnává ho s jeho otcem, který byl stejného jména, ale chováním úplně jiný. Také popisuje špatnosti, ke kterým se král oddával například opilost nebo cizoložství. Ostatní kronikáři se uchylují spíše k mírnějším charakteristikám a osočují ze špatného stavu a chování krále zejména jeho okolí. Podle Zbraslavské kroniky konkrétně společnost mladých šlechticů, kteří ho sváděli ke špatnému životu.¹⁷⁰ Stejně tak to například vidí i Beneš z Weitmile.¹⁷¹ Beneš z Weitmile ještě doplnil Václavovu osobnost o příběh s hrnci, do kterých český král bouchá v představě, že to jsou lidé, od nichž vyžaduje vrácení majetku, který jim ve svém ovíněném stavu po nocích rozdal.¹⁷² Stejný příběh opakuje ve své kronice i Václav Hájek.¹⁷³ Ten ho pravděpodobně převzal právě od Beneše z Weitmile.

Zvrat v králově chování prý podle Petra Žitavského přišel až ve chvíli, kdy Václavovi III. přišel domluvit opat Konrád. Od té doby se prý královo chování zlepšilo.¹⁷⁴

¹⁶⁵ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 148.

¹⁶⁶ Maráz, K.: Václav III. (1289–1306): *Poslední Přemyslovec na českém trůně*. České Budějovice: Veduta 2007, s. 20.

¹⁶⁷ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 148.

¹⁶⁸ *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: Kronika doby Karla IV., Praha 1987, s. 75.

¹⁶⁹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 148.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 148.

¹⁷¹ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: Kronika doby Karla IV., Praha 1987, s. 180.

¹⁷² Tamtéž, s. 180.

¹⁷³ *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, novým jazykem přepsal V. Flajšhans, in: Kronika česká Václava Hájka z Libočan IV., Praha 1920, s. 156.

¹⁷⁴ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 149.

Ostatní kronikáři však tento jev nezmiňují. Je dost možné, že zbraslavského opata Konráda Petr Žitavský zařadil do kroniky záměrně, aby vyzdvihl důležitost a dobrý vliv, který zbraslavští opati měli na oba přemyslovské krále.

Poslední velkou událostí, kterou některé kroniky zmiňují, je předání koruny uherské Otovi Bavorskému. Podle Petra Žitavského se Václav koruny vzdal dobrovolně a před zraky ostatních šlechticů. Také se zde píše o místě předání, které se uskutečnilo v Brně.¹⁷⁵ Na tom se shoduje např. i kronika Františka Pražského nebo Jána z Turca. Pouze Neplachova kronika zmiňuje Otu Bavorského jako vévodu Štěpána.¹⁷⁶ Místo předání, tedy Brno, však zmiňuje pouze společně se Zbraslavskou kronikou jen Václav Hájek. Ten ještě dodává, že korunu vlastně směnil s Otou za pomoc s tažením do Polska.¹⁷⁷ Naopak v Neplachově kronice se autor zmiňuje o Praze jako místě předání uherských korunovačních klenotů.¹⁷⁸ Petr Žitavský však za hlavní důvod, proč se Václav uherským stavům znelíbil, považuje ten, že odvezl korunovační klenoty z Uherska a nemohl se tam vrátit. K tomu dodává, že se tam ani vrátit nechtěl.¹⁷⁹ To nakonec dokládá i kronika Jána z Turca, ve které je dodatek, že Václav III. postupně ztrácel oblibu v Uhrách.¹⁸⁰ Další informace v kronikách spojené s Václavem III. už souvisejí zejména s tažením do Polska.

Ze zahraničních kronik jsou nejstručnější polské roczniki. V těch se o Václavově životě nedozvíme prakticky nic. Zápisy ze zahraničí zachraňuje pouze kronika Otakara Štýrského a Uherská kronika Jána z Turca. Otakar Štýrský píše o Václavovi také v souvislosti s uherskou korunou a zmiňuje též její předání Otovi Bavorskému. Naproti tomu kronika Uherská, jak jsem již zmiňoval výše, se o Václavovi zmiňuje pouze po dobu, kdy byl uherským králem.

¹⁷⁵ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 149.

¹⁷⁶ *Neplach, Stručně sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 546.

¹⁷⁷ *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*, novým jazykem přepsal V. Flajšhans, in: Kronika česká Václava Hájka z Libočan IV., Praha 1920, s. 192.

¹⁷⁸ *Neplach, Stručně sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 546.

¹⁷⁹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 149.

¹⁸⁰ *Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz*, překlad J. Sopko, in: Kronika Jána z Turca, Bratislava 2014, s. 450.

4. Co víme z kronik o vraždě Václava III.

Václav III. se tedy vydal na válečné tažení do Polska. Víme, že jeho cesta směřovala do Krakova, a jak již víme z kroniky zbraslavských opatů, za účelem zkrotit opovážlivost vévody Vladislava Lokýtky.¹⁸¹ Shodně o tom píše například František Pražský¹⁸² nebo Beneš z Weitmile¹⁸³, ale i další kronikáři. Pulkava ve své kronice píše, že Vladislav Lokýtek získal lstivě od polských pánů Sandoměřsko a Krakov.¹⁸⁴ Stejně záznamy o územních ziscích polského vévody můžeme nalézt též v ročníku malopolském.¹⁸⁵

Všichni kronikáři píší o Olomouci jako městě, kde se vražda uskutečnila. Též se v mnoha kronikách dovídáme také přesné místo, kde se tento čin stal. Zbraslavská kronika píše o domu děkana hlavního chrámu.¹⁸⁶ Stejně tomu je i ve většině záznamů, ve kterých je dům blíže specifikován. O konkrétním místě se například nezmiňuje Neplachova kronika.¹⁸⁷ Dalimilova kronika zase píše o Olomouci, ale nezmiňuje děkanův dům.¹⁸⁸

Kronikáři se poté nejvíce liší v dataci a času vraždy. Také se neshodují, zda byl král Václav zabit ve své komnatě nebo mimo ni. Například ve zbraslavských záznamech se píše, že král byl sám v paláci, aby se v letním dni ochladil. Byl tam podle záznamu pouze v košili a plášti, tudíž se stal pro útočníka snadným cílem. Není zde však přímá specifikace místa.¹⁸⁹ V Dalimilově kronice se pak můžeme dočíst, že král byl zabit ve své komnatě v předvečer svátku sv. Dominika.¹⁹⁰ Naopak Eneáš píše, že král se procházel po paláci, když ho útočník napadl.¹⁹¹ Petr Žitavský tuto událost připisuje na datum 4. srpna roku 1306. Na 4. srpnu se shoduje také Pulkava ve své kronice, avšak nepíše o přesném

¹⁸¹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 149.

¹⁸² *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 75.

¹⁸³ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 180.

¹⁸⁴ *Přibík z Radenína, řečený Pulkava, Kronika česká*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 392.

¹⁸⁵ *Rocznik malopolski*, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 188.

¹⁸⁶ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 149.

¹⁸⁷ *Neplach, Stručné sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 546.

¹⁸⁸ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 144–145.

¹⁸⁹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 150.

¹⁹⁰ *Kronika Česká Eneáše Sylvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: Fontes rerum Bohemicarum VII, Praha 1893, s. 119.

¹⁹¹ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 144

čase vraždy.¹⁹² Shodně to má ve svém zápise i František Pražský, který rovněž zmiňuje 4. srpen 1306.¹⁹³ Naproti tomu Beneš z Weitmile nepíše též o přesné hodině, pouze o tom, že vrah si počkal na hodinu, kdy bude král o samotě, ale událost přisuzuje 12. srpnu 1306.¹⁹⁴ V Dalimilově kronice se zase píše o čase královy vraždy, která se stala v poledne. Dodává, že tento čin se stal roku 1306, nepíše však nic o přesném datu.¹⁹⁵ Ze zahraničních pramenů se k vraždě Václava III. vyjadřuje Otakar Štýrský, píše ve své kronice o tom, že krále zavraždili v Olomouci během spánku.¹⁹⁶ Též jeho vraždu zmiňuje Roznik wielkopolski, který uvádí, že král Václav byl zabit po roce a půl svého panování, zmiňuje dům děkana v Olomouci a také to, že byl zabit v poledne.¹⁹⁷

O přímém vykonavateli vraždy kronikáři nepíší. Jmenují však několik osob, kterým králova smrt buďto hrála do karet, a mohly tedy být například objednateli tohoto činu, nebo se můžeme dočíst o osobě, která nějakým způsobem v této události hrála roli. Za možné zadavatele vraždy můžeme považovat například Vladislava Lokýtku, se kterým se měl o moc utkat Václav III. v Krakově, protože královým zavražděním tažení skončilo. Další, kdo mohl něco získat na králově smrti, byl Albrecht Habsburský. Jeho částečně osočuje i autor Dalimilovy kroniky. Ten totiž píše, že tři Durynky mu do služby poslal jeho strýc, král římský.¹⁹⁸ Albrecht navíc neměl příliš dobrý vztah ani s Václavem II., přestože byl manželem jeho sestry a také přestože měl Václav II. velice dobrý vztah s Albrechtovým otcem Rudolfem. Právě vztah Václava II. a Rudolfa je v Zbraslavské kronice několikrát srovnáván se vztahem s Albrechtem.¹⁹⁹ Římský král se navíc velmi brzo na uvolněný trůn snažil dosadit svého syna Rudolfa II.²⁰⁰ Taktéž mohl být za královu smrt zodpovědný někdo z české šlechty. Tu nepřímou podezírání Beneš Weitmile, jelikož její představitele osočuje, že krále nebránili a nehlídali. Dokonce píše,

¹⁹² *Přibík z Radenína, řečený Pulkava, Kronika česká*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 392.

¹⁹³ *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 76.

¹⁹⁴ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: *Zbraslavská kronika*. Praha 1976, s. 150–151.

¹⁹⁵ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 145.

¹⁹⁶ *Ottokars Österreichische Reimchronik*, překlad J. Seemüller, in: *Monumenta Germaniae historica*. Hannover 1893, s. 1166–1167.

¹⁹⁷ *Rocznik wielkopolski*, překlad A. Bielowski, in: *Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski*. T.3. Lwów 1878, s.

¹⁹⁸ *Kronika tak řečeného Dalimila*, upravil a do prózy převedl M. Maralík, Praha 1948, s. 144.

¹⁹⁹ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: *Zbraslavská kronika*. Praha 1976, s. 90–91.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 151.

že nenajdou omluvu za svou absenci, neboť buď byli ledabylí, anebo byli součástí tohoto činu.²⁰¹

Osobou, která se objevuje téměř u každého kronikáře, jak jsem zmiňoval výše, je jakýsi Durynk (Němec). Nezmiňuje ho pouze Neplachova kronika, která však uvádí vždy informace pouze stručně. Ze zahraničních pramenů o něm nepíší nic ročníky polské ani kronika Jána z Turca. Otakarova kronika na rozdíl od ostatních pramenů zmiňuje dva muže, kteří přišli po schodech dolů ke králi, když spal, a bodli ho do srdce. Král následně vykřvácel a zemřel. Zbraslavská kronika uvádí tohoto Durynka blíže, jako Konráda z Botenštejna. Petr Žitavský zde píše, že právě on byl viděn, jak vyběhl z paláce a nesl v ruce zkrvavený nůž. Stráže ho však dopadly a dříve, než stačil něco vypovědět, byl zabit. Sám zbraslavský opat si není jist jeho vinou.²⁰² Stejný zápis můžeme najít i v kronice Eneášově.²⁰³ Podobně to zapsal i Pulkava, který též píše, že pachatel je neznámý.²⁰⁴ Durynka označuje za údajného vykonavatele vraždy Beneš z Weitmile a také autor Dalimilovy kroniky. Beneš dokonce uvádí, že vraha chytili, až když se o tomto činu dověděli ostatní.

Také se různí zápis toho, jakým způsobem vrah Václava III. usmrtil. Petr Žitavský píše o třech smrtelných ranách, které Durynk českému králi zasadil.²⁰⁵ Shodný zápis můžeme najít i u Františka Pražského²⁰⁶, Přibíka Pulkavy²⁰⁷ anebo Eneáše Silvia.²⁰⁸ Naproti tomu Dalimilova kronika píše o proříznutém hrdle. Beneš ve své kronice píše o tom, že král byl zabit mečem, a ještě k tomu dodává, že vrah se od těla nehnul, dokud král nevy pustil duši.²⁰⁹

²⁰¹ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

²⁰² *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: *Zbraslavská kronika*. Praha 1976, s. 150.

²⁰³ *Kronika Česká Eneáše Silvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 119.

²⁰⁴ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

²⁰⁵ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: *Zbraslavská kronika*. Praha 1976, s. 150.

²⁰⁶ *František Pražský, Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 75.

²⁰⁷ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

²⁰⁸ *Kronika Česká Eneáše Silvia*, překlad M. Konáč, J. Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 119.

²⁰⁹ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

Po smrti Václava se v některých záznamech můžeme dočíst, že došlo k útrapám lidu. Petr Žitavský navíc ještě přidává příběh o složitém vykoupení zlatého kříže ze Zbraslavského kláštera, který byl králi propůjčen a po smrti odcizen.²¹⁰

Poslední informací, kterou se můžeme o Václavovi III. dočíst, je místo jeho posledního odpočinku. Kronikáři zapsali, že král byl nejprve pochován v Olomouci. Až později se jeho sestra Eliška zasloužila o to, že byly jeho ostatky převezeny do Zbraslavi, kde byl pochován jako jeho otec. O tom se můžeme dočíst například v kronice Zbraslavské²¹¹ anebo v Pulkavových záznamech.²¹²

²¹⁰ *Chronicon Aulae regiae*, překlad F. Heřmanský, R. Mertlík, in: Zbraslavská kronika. Praha 1976, s. 150.

²¹¹ Tamtéž, s. 151.

²¹² *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: Kroniky doby Karla IV., Praha 1987, s. 180.

5. Důvěryhodnost kronik

Záznamy kornikářů můžeme hodnotit i z hlediska jejich důvěryhodnosti. Zde můžeme vzít v úvahu například to, jak je kronikář časově vzdálen od doby vlády Václava III., nebo můžeme porovnat, jak blízko měl k událostem.

Z mého pohledu za nejdůvěryhodnější zdroj můžeme považovat kroniku Zbraslavskou. Její autoři opat Ota Durynský a Petr Žitavský měli nepochybně blízko už k Václavovu otci a zakladateli jejich kláštera. Ve značné části kroniky zaznamenávají zejména život Václava II., na kterého pějí ódy a dávají jeho vládě a životu až dojem, že by mohl být svatořečený. Můžeme tedy namítat, že pohled zejména Petra Žitavského, který píše o Václavovi III., nemusí být objektivní. Přesto však tuto kroniku považují za nejdůvěryhodnější zdroj.

Další dílo, které vzniklo v době blízké životu Václava III., je kronika Dalimilova. Ta, jak se můžeme dočíst v úvodu profesorky Marie Bláhové, nemá takový historický význam jako pramen, ale poskytuje dobrý přehled o tom, jaké názory se ozývaly v tehdejší měšťanské společnosti.²¹³ Její autor zůstal však neznámý.

Následně můžeme porovnat záznamy kronik, které vznikly za života Karla IV. Ty už však mají jistý odstup od nešťastného konce přemyslovské dynastie, navíc není tajemstvím, že kroniky vznikly na císařovu objednávku a autoři české dějiny vypisovali takovým stylem, jaký si Karel IV. přál. Týká se to kronik Františka Pražského, Přibíka Pulkavy, Beneše z Weitmile a Neplacha. Také u těchto kronikářů se dá pozorovat, odkud mohli čerpat podklady pro své kroniky. U většiny z nich můžeme vidět, že čerpali ze zbraslavského zápisu. Například u Františka Pražského se přímo objevují citace ze Zbraslavské kroniky.²¹⁴ Podobně tomu je i v Neplachově záznamu o Václavovi III., kde se totiž objevuje např. příběh o změně směru toku řeky v Písku, který nastal v okamžiku úmrtí posledních dvou přemyslovských králů, o němž právě píše Petr Žitavský.²¹⁵

Za nejméně věrohodný zdroj můžeme považovat kroniku Václava Hájka z Libočan. O něm je známo, že svůj výklad českých dějin různě poupravil, není však od věci se i na jeho zápis o Václavovi III. podívat, alespoň zjistit, kde čerpal, neboť jeho

²¹³ Bláhová, M.: *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota Díl 3*. Praha: Academia 1995, s. 4–5.

²¹⁴ František Pražský, *Kronika*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha, 1987, s. 76.

²¹⁵ Neplach, *Stručné sepsání kroniky římské a české*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha, 1987, s. 546.

kronika vznikla až za další dvě století od zkoumané události. Hájek jako svůj zdroj uvádí několik děl včetně Dalimilovy kroniky, není ale pochyb, že četl i ostatní kronikáře. Jinak bychom v jeho díle zřejmě neviděli například příběh spojený s boucháním do hrnců, který se objevuje v kronice Benešově.²¹⁶

Za nejbližší a nejvýraznější zdroj o Václavovi III. ze zahraničních kronik můžeme považovat zejména kroniku Otakara Štýrského, který život a smrt Václava III. ve své kronice sleduje. Zaznamenal i několik událostí z jeho života, jako například spor o uherskou korunu nebo osudné tažení do Krakova.²¹⁷ Jako jediný píše o dvou vrahách, kteří měli českého krále přepadnout, když spal, a usmrtili ho ranou do srdce. Nepíše však nic o konkrétních jménech. Tuto událost shrnuje popisuje pouze stručně. Nezmiňuje ani Duryňka, o němž částečně uvažují české kroniky, jako o možném vrahovi krále. Na konci pouze píše o dvou služebnících, kteří viděli, co se stalo a od nich pak víme, jak tento incident proběhl.²¹⁸

Polské ročníky jsou velmi stručné a o Václavovi toho příliš nezmiňují, tudíž nejsou nějakými zásadními zdroji. Je však zajímavé zkoumat, jak v Polsku zaznamenali autoři posledního Přemyslovce, který v jejich zemi společně se svým otcem krátký čas vládl. Kronika Jána z Turca se také o české dějiny příliš nezajímá. Ján z Turca Václava III. zachycuje hlavně v době, kdy byl uherským králem. I jeho pohled na králův život je vzdálený, neboť jeho dílo vzniklo až v polovině 15. století.

²¹⁶ *Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela*, překlad M. Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 180.

²¹⁷ *Ottokars Österreichische Reimchronik*, ed. J. Seemüller, in: *Monumenta Germaniae historica*. Hannover 1893, s. 1135–1166.

²¹⁸ *Tamtéž*, s. 1165–1166.

Závěr

Všechny kroniky, které jsem ve své práci zmínil, přispěly svým dílem k uchování určité etapy našich dějin. Kronikáři, kteří píšou o místě vraždy, se ve svých záznamech shodují na Olomouci. Někteří popisují i datum a čas, kdy se vražda stala: 4. srpnu roku 1306 v poledne. Někteří však vraždu chybně spojují s rokem 1307, jako například Neplach. Špatnou dataci můžeme najít i v kronice Otakara Štýrského, který událost připisuje k roku 1273. Kronikáři se také neshodují na věku krále Václava, o kterém píšou ve většině, že zemřel v osmnáctém roce života, kdežto podle dobových pramenů zemřel pouze v 16 letech. Tuto nepřesnou informaci zřejmě čerpali z kroniky zbraslavských opatů, kde Petr Žitavský píše o tom, že král zemřel v osmnácti letech. V některých záznamech se kronikáři shodovali na viníkovi nebo vykonavateli vraždy, za něhož označili durynského rytíře Konráda z Botenštejna, který podle záznamů vyběhl s krvavou dýkou z královy komnaty. Do jaké míry se tento Durynk podílel na králově skonu si však netroufají říci ani kronikáři, neboť, jak se v záznamech většiny děl uvádí, byl tento člověk zabit hned, aniž by cokoliv řekl na svou obhajobu, nebo se naopak k činu přiznal. Nacházíme tu však i jisté osoby, které by za vraždou mohly stát jako objednatelé. Například Dalimilova kronika částečně podezírá Albrechta I. Habsburského, o kterém píše, že tři Durynky poslal do služby mladému českému králi právě on. O Albrechtovi též víme, že neměl příliš dobrý vztah ani s Václavovým otcem. Také můžeme vzít do úvahy, že velmi brzy po smrti Václava III. se snažil na uvolněný český trůn dosadit svého syna Rudolfa. Na dlouhou dobu se mu to však nepovedlo, neboť Rudolf zemřel již následujícího roku.

Z dalších kronik, zejména těch vzniklých od poloviny 14. století, se dalo přibližně odvodit, ze kterých pramenů tuto událost jejich autoři přebírali. Mám na mysli zejména kroniky, které vznikaly za života Karla IV. Jejich autoři jistě také čerpali např. z kroniky Zbraslavské, jelikož se v jejich dílech objevují i přímé citace, zároveň záznam o Václavově životě obohatili. Stručné zmínky o životě českého krále lze nalézt i v polských ročníkách, zejména tedy v Roczniku wielkopolském, kde se o Václavovi dovíme více. Záznamy jsou však velmi strohé. Roczniky zřejmě doplatily i na to, že se nezachovaly celé. Naproti tomu Uherská kronika nabízí zajímavý pohled na to, jak se Václav III. dostal k zisku uherské koruny. Ján z Turca se však o smrti českého panovníka bohužel nezmiňuje. Můžeme to přisuzovat tomu, že píše již z jiné perspektivy, podobně jako Václav Hájek z Libočan, neboť obě kroniky pocházejí až ze vzdálenější doby. Zkrátka už

se vraždou Václava III. nezaobírají v takovém rozsahu jako například Petr Žitavský ve Zbraslavské kronice. Doba už se posunula a autoři řeší jiné události, například české reformační husitské hnutí. Ve své práci jsem přesun k Hájkově kronice ze 16. století zvolil čistě ze zvědavosti, protože mě zajímalo, jak bude vnímat zmiňovaný historický předěl tento český utrakvistický kronikář.

Z délky a obsahu pramenů můžeme vyvodit, že pro české kronikáře byla smrt posledního přemyslovského krále zlomovou událostí, nad kterou se ve svých záznamech pozastavovali a snažili se alespoň zamyslet nad tím, kdo mohl být vrahem. Tento přístup se příliš nelišil ani v průběhu následujících desetiletí. Za hlavní zdroj českých kronikářů můžeme považovat Zbraslavskou kroniku, ze které ostatní, zejména pak kronikáři z období vlády Karla IV., jednoznačně čerpali. Naopak zahraniční kronikáři buď pouze stručně, jak je tomu například v Otakarově kronice nebo Roczniku wielkopolskim, nebo přechází událost úplně, jelikož není předmětem jejich zájmu, jako například u Roczniku malopolskiego či jsou od situace již časově příliš vzdáleni, jako například v uherské kronice od Jána z Turca.

Bibliografické údaje

Seznam pramenů:

Beneše Krabice z Weitmile, Kronika pražského kostela, překlad Marie Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 176–265.

František Pražský, Kronika, překlad Marie Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 58–169.

Chronica Hungarorum Johannes de Thurocz, překlad Július Sopko, in: *Kronika Jána z Turca*, Bratislava 2014, s. 320–590

Chronicon Aulae regiae, překlad František Heřmanský, Rudolf Mertlík, in: *Zbraslavská kronika*. Praha 1976, s. 61–151.

Kronika Česká Eneáše Sylvia, překlad Mikuláš Konáč, Jan Húska, in: *Fontes rerum Bohemicarum VII*, Praha s. d., s. 61–258.

Kronika česká Václava Hájka z Libočan, novým jazykem přepsal Václav Flajšhans, in: *Kronika česká Václava Hájka z Libočan IV.*, Praha 1920, s. 184–209.

Kronika tak řečeného Dalimila, překlad Marta Krčmová, Hana Vrbová, Praha 2005.

Kronika tak řečeného Dalimila, upravil a do prózy převedl Milan Maralík, Praha 1948, s. 4–154.

Kronika Pulkavova, překlad Josef Emler, in: *Fontes rerum Bohemicarum V*, Praha 1893, s. 210–326.

Legendy a kroniky koruny uherské, překlad Dagmar Bartoňková, Jana Nechutová, Praha 1988.

Přibík z Radenína, řečený Pulkava, Kronika česká, překlad Marie Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 272–439.

Neplach, Stručné sepsání kroniky římské a české, překlad Marie Bláhová, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Praha 1987, s. 528–585.

Ottokars Österreichische Reimchronik, ed. Joseph Seemüller, in: *Monumenta Germania historica*, Hannover 1893, s. 1–1277.

Rocznik wielkopolski, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.2. Lwów 1872, s. 759.

Rocznik wielkopolski, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 1–41

Rocznik malopolski, překlad A. Bielowski, in: Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski. T.3. Lwów 1878, s. 135–188.

Seznam literatury:

ANTONÍN, Robert. *České země za posledních Přemyslovců. I. díl (1192–1253), Cestou proměny společnosti k vrcholně středověké monarchii*. Praha: Libri, 2012.

ANTONÍN, Robert. *Zahraniční politika krále Václava II. v letech 1283–1300*. Brno: Matice moravská, 2009.

BARTLETT, Robert et al. *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

BARTL Július, ČIČAJ Viliam, KOHÚTOVÁ Mária a kol. *Slovak History chronology & lexicon*. Bratislava: MEDIA TRADE – Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002.

BLÁHOVÁ, Marie. *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila v kontextu středověké historiografie latinského kulturního okruhu a její pramenná hodnota. [Díl] 3*. Praha: Academia, 1995.

BOK, Václav, MACHÁČKOVÁ-RIEGLOVÁ, Věra, VESELÝ, Jiří, a kol. *Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských*. Praha: Odeon, 1987.

DABROWSKI, Jan. *Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480)*. Wrocław: Wydawnictwo zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1964.

DLUGOPOLSKI, Edmund. *Władysław Lokietek na tle swoich czasow*. Wrocław: Wydawnictwo zakładu narodowego im. Ossolińskich, 1951.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Václav II., král český a polský*. Praha: Vyšehrad, 2007.

JAN, Libor. *Václav II. Král na stříbrném trůnu. 1283–1305*. Praha: Argo, 2015.

KRANZMAYER, Eberhard. *Die steirische Reimchronik Ottokar und ihre Sprache*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1950

MARÁZ, Karel. *Václav III. (1289-1306): Poslední Přemyslovec na českém trůně*. České Budějovice: Bohumír NĚMEC – VEDUTA, 2007.

SPÁČILOVÁ, Libuše, SPÁČIL Vladimír, BOK, Václav. *Glosář starší němčiny k českým pramenům*. Olomouc: Memoria 2014.

ŠUSTA, Josef. *České dějiny II.- 1. Soumrak Přemyslovců a jejich dědictví*. Praha: Jan Laichter, 1935.

ŠUSTA, Josef. *Poslední Přemyslovci a jejich dědictví 1300–1308*. Praha: Argo, 2001.

TOMÁŠ, Jiří. *Konec Přemyslovců v Čechách*. Praha: Akropolis, 2018.

ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století*. Praha: Panorama, 1986.

ŽEMLIČKA, Josef. *Do tří korun. Poslední rozmach Přemyslovců (1278–1301)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2017.

ŽEMLIČKA, Josef. *Konec Přemyslovců. Skladba a fungování jejich pozdní monarchie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2020.

ŽEMLIČKA, Josef. *Království v pohybu. Kolonizace, města a stříbro v závěru přemyslovské epochy*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.